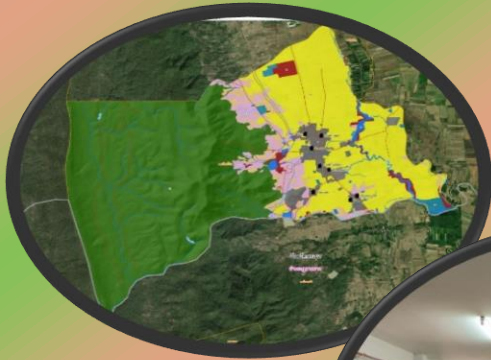

แผนการใช้ที่ดิน ตำบลศรีโพธิ์เงิน

กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน
สถานีพัฒนาที่ดินเชียงราย

กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เมษายน 2563

แผนการใช้ที่ดิน ตำบลศรีโพธิ์เงิน

กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน
สถานีพัฒนาที่ดินเชียงราย

กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เมษายน 2563

คำนำ

“แนวทางการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบล” ฉบับนี้ได้ยึดหลักการของ UNEP and FAO ที่กำหนดไว้ในเอกสารชื่อ “Negotiating a Sustainable Future for Land” ซึ่งมีขั้นตอนในการกำหนดทางเลือกในการใช้ที่ดิน ดังนี้

หลักการดังกล่าวได้นำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของประเทศไทย ร่วมกับวิธีการต่างๆ ที่จำเป็นอีกหลายด้าน เช่น Participatory Rural Appraisal (PRA) การประเมินคุณภาพที่ดิน ฯลฯ ซึ่งได้ปรากฏอยู่ในแนวทางการวางแผนการใช้ที่ดินตำบล ฉบับนี้

คณะผู้จัดทำ
เมษายน
2563

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญตาราง	ค
สารบัญภาพ	ง
บทที่ 1 บทนำ	1-1
1.1 หลักการและเหตุผล	1-1
1.2 วัตถุประสงค์	1-1
1.3 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-1
1.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-1
1.5 นิยามศัพท์	1-2
1.6 คำสำคัญ	1-4
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	2-1
2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง	2-1
2.3 สภาพภูมิประเทศ	2-3
2.4 สภาพภูมิอากาศ	2-5
2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน	2-7
2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-10
บทที่ 3 ทรัพยากรธรรมชาติ	3-1
3.1 ทรัพยากรป่าไม้	3-1
3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-6
3.3 ทรัพยากรดิน	3-8
บทที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน	4-1
4.1 หลักการ	4-1
4.2 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
4.3 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน	4-9
บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน	5-1
5.1 ทรัพยากรดิน	5-1
5.2 ประเภทการใช้ที่ดิน	5-1
5.3 การประเมินคุณภาพที่ดิน	5-1

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน	6-1
6.1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	6-1

6.2	นโยบายแห่งรัฐในการกำหนดแผนการใช้ที่ดิน	6-2
6.3	การกำหนดเขตการใช้ที่ดิน	6-4
6.4	เขตการใช้ที่ดิน	6-5
6.5	ระบบการปลูกพืชตามแผนการใช้ที่ดิน	6-13
6.6	การจัดการความเสี่ยง	6-14
บทที่ 7	การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน	7-1
7.1	ขั้นตอนการดำเนินงาน	7-1
7.2	ตัวชี้วัด	7-1
7.3	กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2563	7-1
7.4	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น	7-3
7.5	ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	7-4
7.6	ระยะเวลาดำเนินการ	7-7
	เอกสารอ้างอิง	อ1
	ภาคผนวก	
	ภาคผนวกที่ 1 นโยบายของรัฐในการอนุญาตให้ราษฎรอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ป่าไม้	ผ1-1

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศอำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงรายปี 2532-2561	2-6
2-2 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย	2-8
2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย ปี 2561	2-10
2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตร ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย ปี 2562	2-11
3-1 ป่าไม้ตามกฎหมาย	3-1
3-2 บ่อบาดาล ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย	3-6
3-3 หน่วยงานที่ดิน ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย	3-9
3-4 สมบัติดิน ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย	3-10
3-5 การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย	3-12
4-1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย	4-2
4-2 แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย	4-4
5-1 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของหน่วยงานที่ดิน ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย	5-5
6-1 นโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องกับแผนการใช้ที่ดิน ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย	6-2
6-2 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย	6-5
7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2563	7-9
7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน	7-11
7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณโครงการ ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย แผน 5 ปี (พ.ศ. 2564-2568)	7-12

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2-1	2-2
2-2	2-3
2-3	2-4
2-4	2-8
2-5	2-9
3-1	3-3
3-2	3-4
3-3	3-5
3-4	3-7
3-5	3-9
3-6	3-11
3-7	3-13
4-1	4-5
4-2	4-8
4-3	4-10
6-1	6-12
6-2	6-13
7-1	7-6
7-2	7-8

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 (1) ได้กำหนดให้มีการ “วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศไทยให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดิน ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน” ต่อมาได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ ลงวันที่ 6 เมษายน 2561 มีแผนการปฏิรูปด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกำหนดให้มีการจัดทำแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ปรับปรุงแผนการใช้ที่ดินตำบล จำนวน 7,225 ตำบล ให้แล้วเสร็จภายในปี 2565 ตลอดจนนำแผนการใช้ที่ดินตำบลไปสู่การปฏิบัติเพื่อเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องการประกาศแผนปฏิรูปประเทศดังกล่าวข้างต้น จึงได้จัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย ขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อให้การใช้ที่ดินในตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย มีผลตอบสนองสูงสุดต่อหน่วยเนื้อที่และเป็นไปอย่างยั่งยืน

1.3 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.3.1 ระยะเวลา 1 กันยายน 2562 - 31 สิงหาคม 2563

1.3.2 สถานที่ ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

1.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.4.1 ทบทวนเอกสารเพื่อรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิที่จะนำมาวิเคราะห์และใช้ในการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน ดังนี้

(1) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพการใช้ที่ดิน ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ภัยธรรมชาติ ฯลฯ

(2) ด้านเศรษฐกิจสังคม ได้แก่ การถือครองที่ดิน การใช้ที่ดิน พืชหลักหรือพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจในการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน ตลาดสินค้าเกษตร รายได้ รายจ่าย ประชากร โครงสร้างประชากร การศึกษา ฯลฯ

(3) นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ยุทธศาสตร์ภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาลตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล

1.4.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเกษตรกรในตำบล

1.4.3 ประเมินคุณภาพที่ดิน

1.4.4 สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการจัดทำ PRA ร่วมกับสภาพการใช้ที่ดิน การถือครองที่ดินรายแปลงจากแผนที่สำมะโนที่ดิน หรือ แผนที่ภาษีที่ดินในปัจจุบัน ผลจากการประเมินคุณภาพที่ดิน และกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน (ตามอำนาจหน้าที่ของกรมฯ)

1.4.5 สสำรวจข้อมูลทั้ง ภายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ในพื้นที่ตำบลที่ดำเนินการเพิ่มเติมตามประเด็นปัญหาและความต้องการจาก PRA ให้ละเอียดยิ่งขึ้น โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรเป็นรายบุคคล

1.4.6 กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินตำบล

1.4.7 รับฟังความเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง) แผนการใช้ที่ดิน

1.4.8 ปรับปรุงแผนการใช้ที่ดิน

1.4.9 นำแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ เป้าหมายที่สำคัญ คือ

(1) การที่สภาตำบล หรือ สภาเทศบาลนำแผนการใช้ที่ดินที่มีกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินเข้าไปบรรจุในแผน 3 ปี โดยสภาเทศบาล หรือ สภาตำบล มีมติรับรอง ซึ่งอาจมีการตั้งงบประมาณ หรือองค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการ เช่น งบซื้อเมล็ดพันธุ์พืชคลุมดิน ซึ่งปลูกโดยเกษตรกรในพื้นที่ตำบลนั้น เป็นต้น

(2) กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินตามอำนาจหน้าที่ที่ระบุไว้ในกฎหมาย (มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551) มีการปฏิบัติในเขตการใช้ที่ดินที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดินเขตต่างๆ โดยมีงบประมาณดำเนินการในแต่ละปี

(3) กิจกรรมของส่วนราชการต่างๆ ที่จะสนับสนุนความต้องการของเกษตรกรและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การขุดเจาะบ่อบาดาล เป็นต้น

1.5 นิยามศัพท์

1.5.1 ที่ดิน (Land)

“ที่ดิน” หมายความว่า พื้นที่ดินทั่วไปและให้หมายความรวมถึง ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บางลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเลด้วย (มาตรา 4 ประมวลกฎหมายที่ดิน)

“ที่ดิน” ในทางวิชาการด้านทรัพยากรที่ดิน หมายถึง “ชีวมณฑลบนพื้นผิวโลก ประกอบด้วย ชั้นบรรยากาศ ชั้นดิน ชั้นหิน ลักษณะความลาดเทของพื้นที่ ลักษณะทางอุทกศาสตร์ พืช สัตว์ และผลที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน” (FAO, 1974)

“ที่ดิน” หมายถึง พื้นที่หนึ่งๆ ที่อยู่บนพื้นผิวของโลก ประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ คือ สภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพและชีวภาพซึ่งมีอิทธิพลต่อการใช้ประโยชน์ที่ดิน ดังนั้นที่ดินจึงไม่ได้หมายถึงดินเพียงอย่างเดียว แต่จะหมายรวมถึงลักษณะภูมิสัณฐาน (landforms) ภูมิอากาศ (climate) อุทกวิทยา (hydrology) พืชพรรณ (vegetation) และสัตว์ (fauna) ซึ่งการปรับปรุงที่ดิน (land improvement) ได้แก่ การทำขั้นบันไดและการระบายน้ำ เป็นต้น (FAO, 1993)

1.5.2 ดิน (Soil)

“ดิน” หมายความว่ารวมถึง หิน กรวด ทราย แร่ธาตุ น้ำ และอินทรีย์วัตถุต่างๆ ที่เจือปนกับเนื้อดินด้วย (มาตรา 4 พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551)

“ดิน” ในทางวิชาการด้านทรัพยากรที่ดิน หมายถึง เทหวัตถุธรรมชาติ ซึ่งเกิดขึ้นบนพื้นผิวโลกเป็นวัตถุที่คำนวณการเจริญเติบโต และการทรงตัวของต้นไม้ ประกอบด้วย แร่ธาตุ และอินทรีย์วัตถุต่างๆ มีลักษณะชั้นแตกต่างกัน แต่ชั้นที่อยู่ต่อเนื่องกันจะมีแนวสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตาม ขบวนการกำเนิดดินที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำร่วมกันของภูมิอากาศ พืชพรรณ วัตถุต้นกำเนิดดิน ระยะเวลา และความต่างระดับของพื้นที่ในบริเวณนั้น (FAO 1974: 39-40)

“ดิน” อินทรีย์วัตถุและอนินทรีย์วัตถุที่ไม่จับตัวแข็งเป็นหินซึ่งปกคลุมพื้นผิวโลก เป็นผลมาจากปัจจัยด้านการกำเนิดและสภาพแวดล้อม ได้แก่ ภูมิอากาศ สิ่งมีชีวิต (พืชและสัตว์) สภาพภูมิประเทศ วัตถุต้นกำเนิดและระยะเวลา ความเหมาะสมต่อการผลิตพืชของดินแตกต่างกัน เนื่องจากลักษณะและสมบัติทางกายภาพ เคมีชีวภาพ และสัณฐานวิทยา (คณะกรรมการจัดทำปทานุกรม ปฐพีวิทยา, 2551: 128)

1.5.3 การใช้ที่ดิน

“การใช้ที่ดิน” หมายถึง การจัดการที่ดินตามที่มนุษย์ต้องการ ซึ่งรวมทั้งการใช้ที่ดินในชนบท เขตชานเมือง และเขตอุตสาหกรรม เป็นต้น (FAO, 1993)

“การใช้ที่ดิน” หมายถึง ผลของความพยายามของมนุษย์ ในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพพื้นที่ของทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อสนองความต้องการของตนเอง (Vink, 1975)

1.5.4 การวางแผนการใช้ที่ดิน

“การวางนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน” หมายความว่า การวางนโยบายและแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับสภาพของดิน และสอดคล้องกับประเภทของที่ดินที่ได้จำแนกไว้

“การวางแผนการใช้ที่ดิน” หมายถึง กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร เป็นการกำหนดทิศทางการลงทุน แนวทางการพัฒนาเทคโนโลยี เป็นการเปลี่ยนแปลงของหน่วยงานต่างๆ ให้ดำเนินการอยู่ในภาพรวมเดียวกัน และเป็นการเพิ่มศักยภาพทั้งในปัจจุบันและในอนาคตเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ (NRC, 1975 และ ADB, 2012)

1.5.5 “เศรษฐกิจที่ดิน” หมายความว่า ภาวะความสัมพันธ์ระหว่างประชากรกับที่ดินทางด้านเศรษฐกิจ

1.5.6 “เกษตรกรรม” หมายความว่า การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ และกิจกรรมอื่นตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

1.5.7 “การชะล้างพังทลายของดิน” หมายความว่า ปรากฏการณ์ซึ่งที่ดินถูกชะล้างกัดเซาะพังทลายด้วยพลังงานที่เกิดจากน้ำ ลม หรือโดยเหตุอื่นใดให้เกิดการเสื่อมโทรม สูญเสียเนื้อดิน หรือความอุดมสมบูรณ์ของดิน

1.5.8 “การอนุรักษ์ดินและน้ำ” หมายความว่า การกระทำใด ๆ ที่มุ่งให้เกิดการระวังป้องกันรักษาดินและที่ดิน ไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม สูญเสีย รวมถึงการรักษา ปรับปรุง ความอุดมสมบูรณ์ของดิน และการรักษาน้ำในดินหรือบนผิวดินให้คงอยู่เพื่อรักษาคุณธรรมชาติให้เหมาะสมในการใช้ประโยชน์ที่ดินในการเกษตรกรรม

1.6 คำสำคัญ

“ดินดี น้ำสมบูรณ์”

บทที่ 2

ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

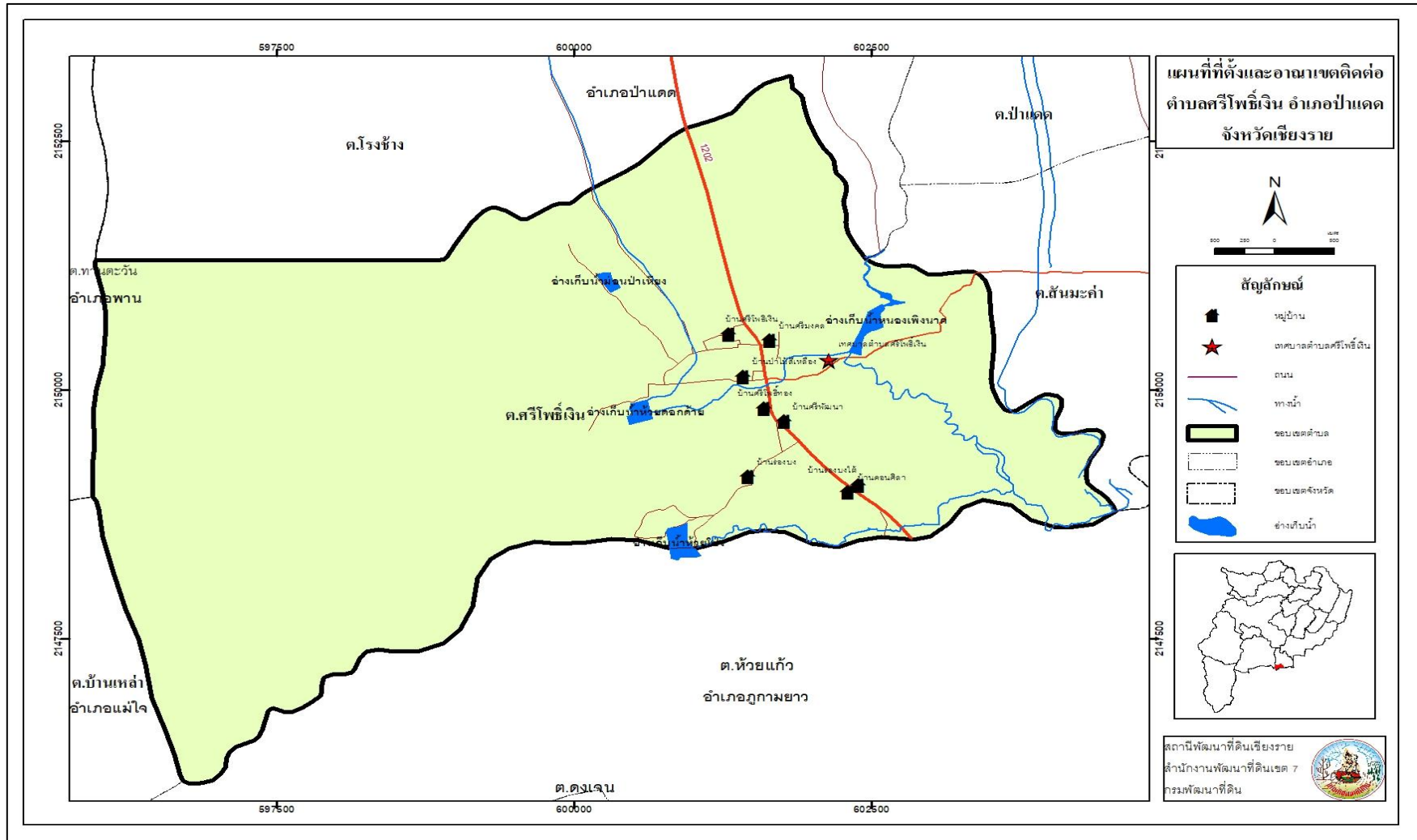
ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอป่าแดด อยู่ระหว่างพิกัด E 595946 ถึง E 604557 และพิกัด N 2146038 ถึง N 2153167 มีเนื้อที่ประมาณ 28.98 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 18,114 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อดังภาพที่ 2-1

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ตำบลโรงช้าง อำเภอป่าแดดจังหวัดเชียงราย
ทิศใต้	ติดต่อกับ ตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูกามยาว จังหวัดพะเยา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ตำบลสันมะค่า อำเภอป่าแดด
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ตำบลแม่ปืม อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 8 หมู่บ้าน ดังนี้

- หมู่ที่ 1 บ้านศรีโพธิ์เงิน
  - หมู่ที่ 2 บ้านศรีมงคล
  - หมู่ที่ 3 บ้านป่าไม้สีเหลือง
  - หมู่ที่ 4 บ้านร่องบง
  - หมู่ที่ 5 บ้านศรีพัฒนา
  - หมู่ที่ 6 บ้านศรีโพธิ์ทอง
  - หมู่ที่ 7 บ้านร่องบงใต้
  - หมู่ที่ 8 บ้านดอนศิลา
- (เทศบาลตำบลศรีโพธิ์เงิน, 2562)

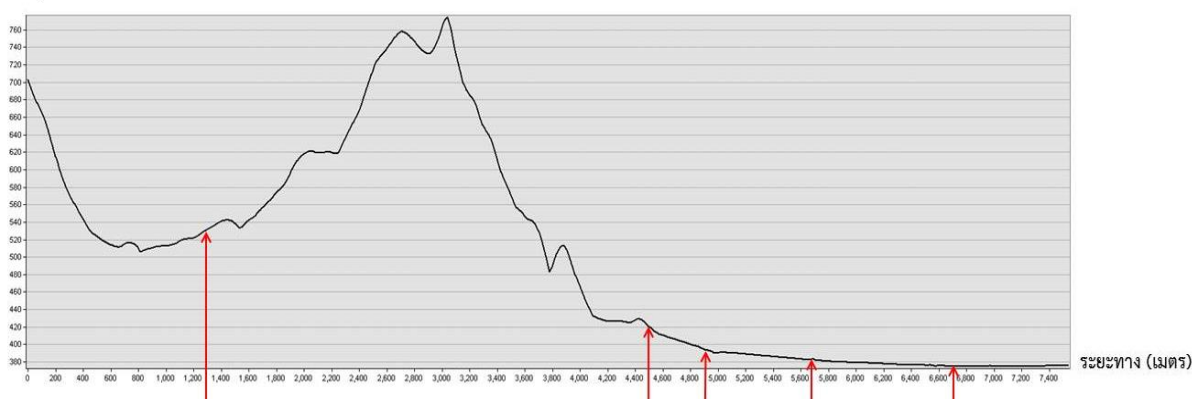
ภาพที่ 2-1 ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

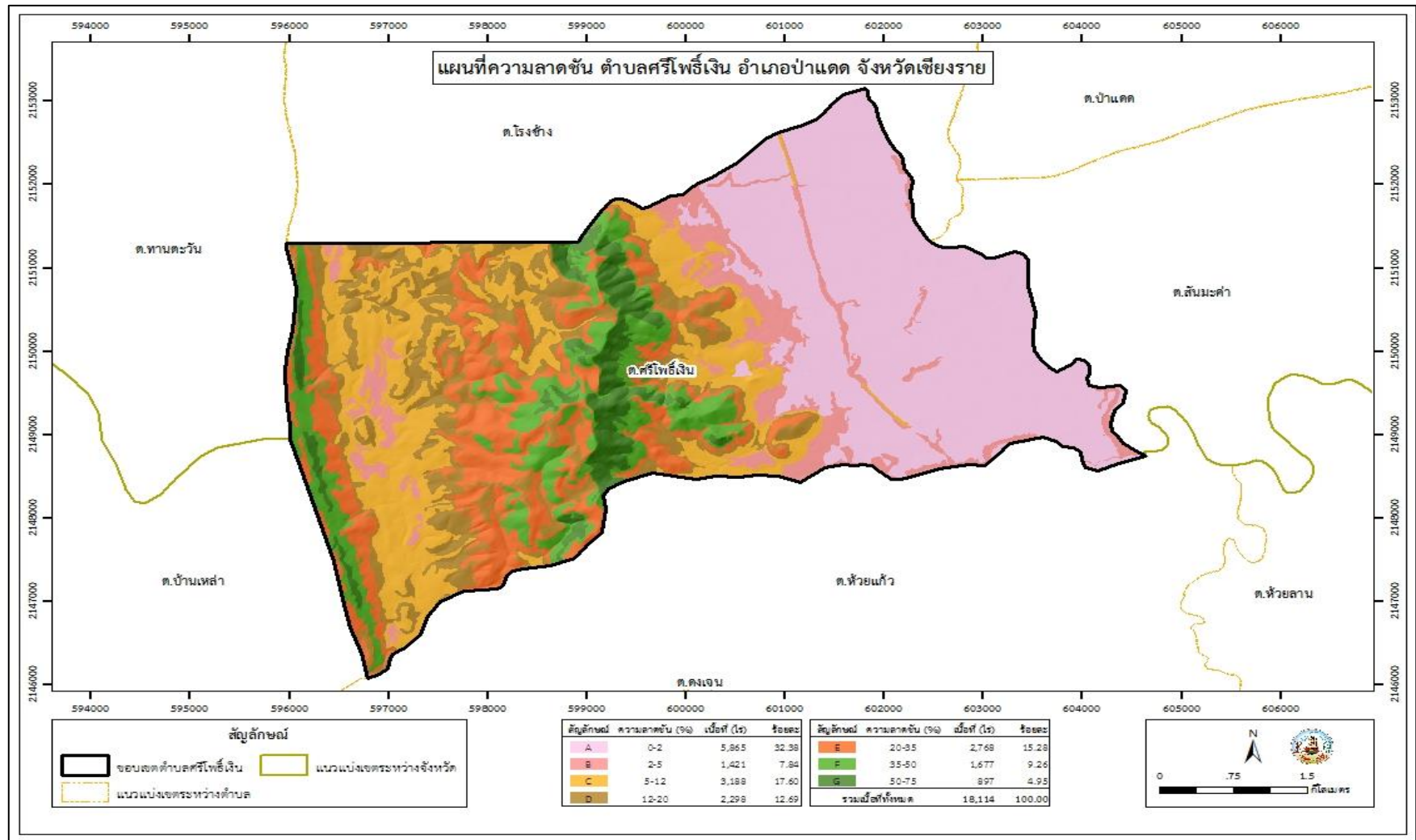
2.3 ลักษณะภูมิประเทศ

ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอบ้านดง จังหวัดชัยภูมิ มีสภาพพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ ถึงพื้นที่สูงชัน ส่วนใหญ่มีความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ รองลงมาคือ 5-12 เปอร์เซ็นต์ และ 20-35 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ มีความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 360-780 เมตร โดยด้านทิศตะวันตกของ ตำบลเป็นพื้นที่สูงชัน เป็นเทือกเขากันเขตแดนระหว่างอำเภอบ้านดง และอำเภอบ้านฝาง เรียกว่า “ดอยงามหรือดอยหัวงม” เป็นพื้นที่ต้นน้ำของลำห้วยม่อนป่าเหียง ลำห้วยร่องไผ่ และลำห้วยร่องบง ที่ไหลไป ทางทิศตะวันออกของตำบล ส่วนด้านทิศตะวันออกเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีลำห้วยร่องแซะ ไหลผ่านมาจาก ตำบลโรงช้างและตำบลบ้านดง ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำการเกษตรเช่น การปลูกข้าว เป็นต้น ดังภาพที่ 2-2 และภาพที่ 2-3

ความสูงระดับทะเลปานกลาง (เมตร)

ภาพที่ 2-2 ภูมิประเทศ ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอบ้านดง จังหวัดชัยภูมิ

ภาพที่ 2.3 ความลาดชัน ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

2.4 สภาพภูมิอากาศ

ตำบลศรีโพธิ์เงิน มีสภาพภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อน มี 3 ฤดูกาล คือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายน ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคมถึงเดือนตุลาคม ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์

จากสถิติภูมิอากาศของสถานีตรวจวัดอากาศ จังหวัดเชียงราย (ปี พ.ศ. 2532-2561) ได้นำมาใช้พิจารณาเป็นตัวแทนลักษณะภูมิอากาศในพื้นที่ตำบลศรีโพธิ์เงิน สรุปได้ดังนี้ (ตาราง สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจวัดอากาศ จังหวัดเชียงราย (ปี พ.ศ. 2532-2561) และภาพ สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดเชียงราย)

- อุณหภูมิ มีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี 24.7 องศาเซลเซียส โดยมีอุณหภูมิสูงสุดในเดือนเมษายน เฉลี่ย 36.7 องศาเซลเซียส และต่ำสุดในเดือนมกราคม เฉลี่ย 14.5 องศาเซลเซียส

- ปริมาณน้ำฝน มีปริมาณน้ำฝนรวมตลอดปี 1,753.60 มิลลิเมตร โดยมีปริมาณน้ำฝนสูงสุดในเดือน สิงหาคม คือ 353.50 มิลลิเมตร ต่ำสุดในเดือนกุมภาพันธ์ คือ 15.00 มิลลิเมตร ปริมาณน้ำฝนที่กล่าวถึงข้างต้นมีเส้นชั้นน้ำฝนอยู่ระหว่าง 1,650 ถึง 1,700 มิลลิเมตร

- ความชื้นสัมพัทธ์ มีความชื้นสัมพัทธ์ตลอดปี 76.3 เปอร์เซ็นต์ สูงสุดในเดือนสิงหาคม เฉลี่ย 84 เปอร์เซ็นต์ และต่ำสุดในเดือนมีนาคม เฉลี่ย 65 เปอร์เซ็นต์

- การวิเคราะห์ช่วงฤดูเพาะปลูกพืช ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาช่วงเวลาที่เหมาะสมในการปลูกพืช โดยใช้ข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณน้ำฝนรายเดือนเฉลี่ย และค่าศักยภาพการคายระเหยน้ำของพืชรายเดือนเฉลี่ย (Evapotranspiration : ETo) ซึ่งคำนวณโดยใช้โปรแกรม CropWat for Windows Version 4.3 โดยพิจารณาจากระยะเวลาช่วงที่เส้นน้ำฝนอยู่เหนือเส้น 0.5 ETo เป็นหลัก เพื่อหาช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมในการปลูกพืชของตำบลศรีโพธิ์เงิน สามารถสรุปได้ดังนี้

1) ช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมในการเพาะปลูก อยู่ในช่วงตั้งแต่กลางเดือนเมษายนถึงต้นเดือนพฤศจิกายน และในช่วงกลางเดือนพฤศจิกายน ประมาณ 7-10 วัน หลังจากหมดฤดูฝนแล้วเป็นช่วงที่มีความชื้นหลงเหลืออยู่ในดินเพียงพอสำหรับปลูกพืชไร่ และพืชผักอายุสั้นชนิดต่าง ๆ อาจใช้น้ำชลประทานเสริมในการเพาะปลูก แต่ทั้งนี้ควรวางแผนการจัดระบบการปลูกพืชให้เหมาะสมในแต่ละพื้นที่

2) ช่วงระยะเวลาที่ไม่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก ซึ่งมีปริมาณน้ำฝนและการกระจายตัวน้อยหรือไม่เพียงพอต่อการเจริญเติบโตของพืช จะอยู่ในช่วงปลายเดือนพฤศจิกายน ถึงกลางเดือนเมษายนของทุกปีในช่วงเดือนสิงหาคมเกษตรกรที่ทำการเพาะปลูกในพื้นที่ลุ่มต้ำน้ำท่วมถึงควรหาแนวทางป้องกันพืชผลเนื่องจากอาจจะได้รับผลกระทบจากอุทกภัย

3) ช่วงระยะเวลาที่มีน้ำมากเกินพอ อยู่ในช่วงตั้งแต่ต้นเดือนพฤษภาคมถึงปลายเดือนตุลาคม ซึ่งเป็นช่วงที่มีค่าปริมาณน้ำฝนสูงกว่าค่าศักยภาพการคายระเหยน้ำ

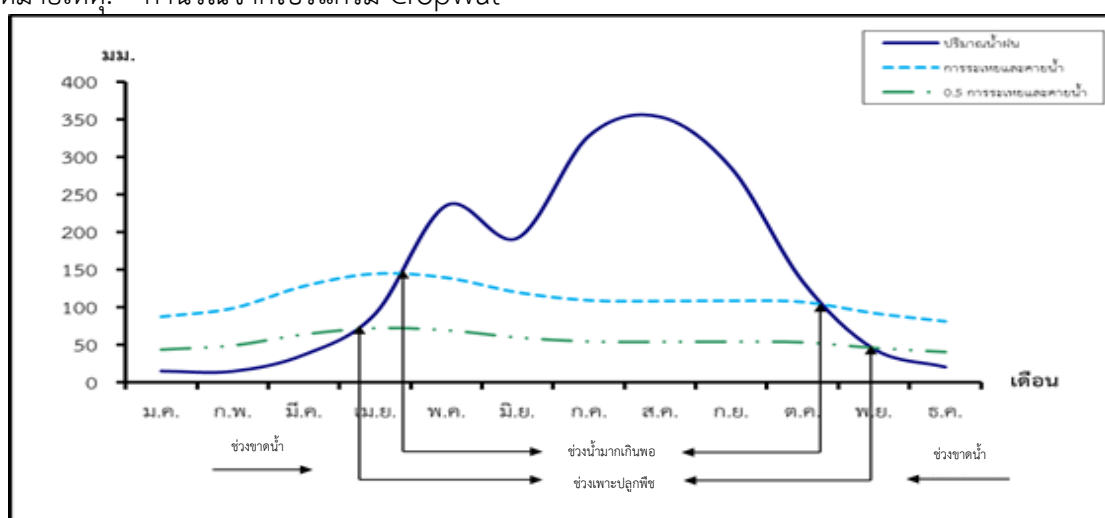

ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจวัดอากาศ จังหวัดเชียงราย (ปี พ.ศ. 2532-2561)

เดือน	ปริมาณน้ำฝน (มิลลิเมตร)	อุณหภูมิ (เซลเซียส)			ความชื้นสัมพัทธ์ (เปอร์เซ็นต์)	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ (มิลลิเมตร)*	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ (มิลลิเมตร)*
		สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ย			
มกราคม	15.40	31.0	14.5	20.0	75.0	87.73	43.9
กุมภาพันธ์	15.00	34.0	16.4	21.8	67.0	98.84	49.4
มีนาคม	37.00	35.8	19.1	24.7	65.0	128.34	64.2
เมษายน	91.40	36.7	20.7	27.2	67.0	144.90	72.5
พฤษภาคม	235.70	34.9	23.4	27.3	75.0	139.50	69.8
มิถุนายน	192.40	33.6	23.7	27.4	79.0	120.00	60.0
กรกฎาคม	328.20	32.9	23.5	26.8	83.0	109.43	54.7
สิงหาคม	353.50	32.3	23.3	26.6	84.0	108.50	54.3
กันยายน	285.20	32.9	23.3	26.4	83.0	108.90	54.5
ตุลาคม	134.40	32.8	22.2	25.3	81.0	107.26	53.6
พฤศจิกายน	44.70	32.1	18.6	22.7	79.0	92.40	46.2
ธันวาคม	20.70	30.4	15.1	20.1	77.0	81.53	40.8
รวม	1,753.60	-	-	-	-	1,327.3	663.7
เฉลี่ย	-	33.3	20.3	24.7	76.3	-	-

ที่มา: ฝ่ายแผนที่และข้อมูลอุตุวิทยามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ศูนย์อุตุวิทยามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 2561

หมายเหตุ: * คำนวณจากโปรแกรม CropWat

ภาพที่ 2-4 สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดเชียงราย

2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

สภาพการใช้ที่ดินตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย ซึ่งสำรวจโดยกลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน (2561) ประกอบด้วย ประเภทการใช้ที่ดินต่าง ๆ ดังนี้

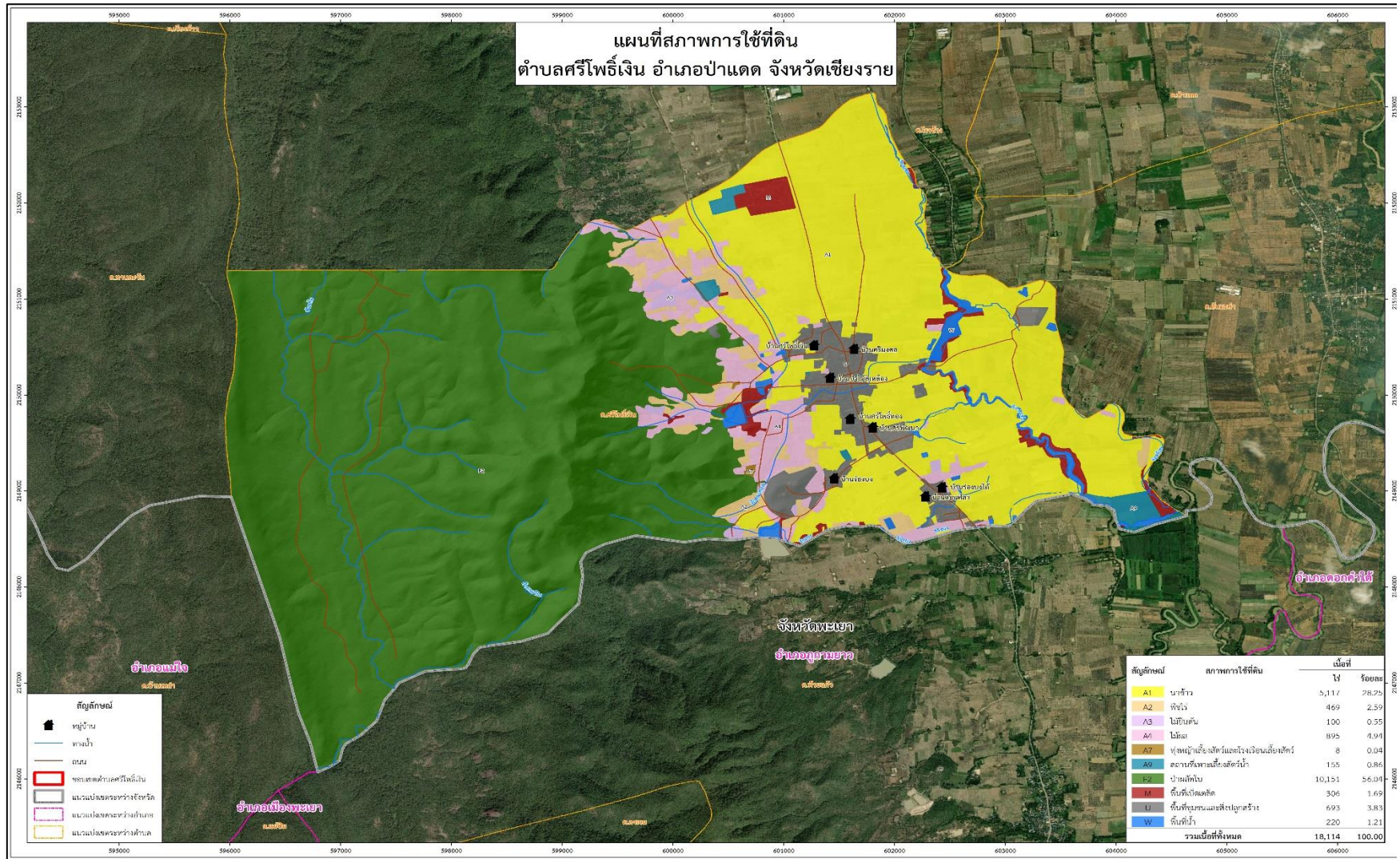
- (1) พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 693 ไร่ หรือร้อยละ 3.83 ของพื้นที่ตำบล
  - (2) พื้นที่เกษตรกรรม มีเนื้อที่ 6,744 ไร่ หรือร้อยละ 37.23 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย การใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ
    - (2.1) นาข้าว มีเนื้อที่ 5,117 ไร่ หรือร้อยละ 28.25 ของพื้นที่ตำบล
    - (2.2) พืชไร่ มีเนื้อที่ 469 ไร่ หรือร้อยละ 2.59 ของพื้นที่ตำบล
    - (2.3) ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 100 ไร่ หรือร้อยละ 0.55 ของพื้นที่ตำบล
    - (2.4) ไม้ผล มีเนื้อที่ 895 ไร่ หรือร้อยละ 4.94 ของพื้นที่ตำบล
    - (2.5) ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ มีเนื้อที่ 8 ไร่ หรือร้อยละ 0.04 ของพื้นที่ตำบล
    - (2.6) สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีเนื้อที่ 155 ไร่ หรือร้อยละ 0.86 ของพื้นที่ตำบล
  - (3) พื้นที่ป่าไม้ มีเนื้อที่ 10,151 ไร่ หรือร้อยละ 56.04 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย ป่าผลัดใบ
  - (4) พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 220 ไร่ หรือร้อยละ 1.21 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ บ่อน้ำในไร่นา และคลองชลประทาน
  - (5) พื้นที่เบ็ดเตล็ดอื่น ๆ มีเนื้อที่ 306 ไร่ หรือร้อยละ 1.69 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย ทุ่งหญ้าธรรมชาติ ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ พื้นที่ลุ่ม เหมือนเก่า บ่อขุดเก่า เหมือนแร่ และพื้นที่ถม
- ดังรายละเอียดใน ตารางที่ 2-2 และภาพที่ 2-5

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดินตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

หน่วยแผนที่	สภาพการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
A1	นาข้าว	5,117	28.25
A2	พืชไร่	469	2.59
A3	ไม้ยืนต้น	100	0.55
A4	ไม้ผล	895	4.94
A7	ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	8	0.04
A9	สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	155	0.86
F2	ป่าผลัดใบ	10,151	56.04
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	306	1.69
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	693	3.83
W	พื้นที่น้ำ	220	1.21
รวมเนื้อที่ทั้งหมด		18,114	100.00

ที่มา : กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2561)

ภาพที่ 2-5 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.6.1 สภาพสังคมทั่วไป

1.ประชากร

จากหลักฐานทะเบียนราษฎร์ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี 2562 พบว่า ประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลศรีโพธิ์เงิน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 696 ครัวเรือน มีประชากรรวม 1,997 คน แยกเป็นชาย 988 คน เป็นหญิง 1,009 คน ความหนาแน่นโดยเฉลี่ย 68.90 คนต่อตารางกิโลเมตร เป็นครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตรจำนวน 430 ครัวเรือน หรือร้อยละ 61.78 และเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ และครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 266 ครัวเรือน หรือร้อยละ 38.22 ดังตารางที่ 2-3 และตารางที่ 2-4

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

ตำบลศรีโพธิ์เงิน	หลังคาเรือน(หลัง)	ชาย(คน)	หญิง(คน)	รวม(คน)
หมู่ที่ 1 ศรีโพธิ์เงิน	106	165	161	326
หมู่ที่ 2 ศรีมงคล	98	132	134	266
หมู่ที่ 3 ป่าไม้สีเหลือง	122	168	161	329
หมู่ที่ 4 ร่องบง	59	91	109	200
หมู่ที่ 5 ศรีพัฒนา	82	121	132	253
หมู่ที่ 6 ศรีโพธิ์ทอง	90	108	116	224
หมู่ที่ 7 ร่องบงใต้	69	99	91	190
หมู่ที่ 8 ดอนศิลา	70	104	105	209
รวม	696	988	1,009	1,997

ที่มา : กรมการปกครอง, 2562

ตารางที่ 2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตร ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย ปี 2562

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	696	100.00
- จำนวนครัวเรือนที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตร	430	61.78
- จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ	266	38.22
และจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียน ฯ		

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562

2) สภาพทั่วไป

จากข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านหรือชุมชน ปี 2561 สภาพทั่วไปของตำบลศรีโพธิ์เงิน ได้แก่ แหล่งน้ำ การคมนาคม การประกอบอาชีพ การถือครองที่ดิน รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะ สถาบันการศึกษา และสถานที่สำคัญ หมอดินอาสา รายละเอียดดังนี้

1. แหล่งน้ำ แหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ในตำบลศรีโพธิ์เงิน ได้แก่ ลำห้วยร่องไผ่ ลำห้วยร่องบง ลำห้วยร่องแฉะ อ่างเก็บน้ำม่อนป่าเหียง อ่างเก็บน้ำห้วยดอกด้าย อ่างเก็บน้ำห้วยโป่ง และอ่างเก็บน้ำหนองเพิงนาค น้ำประปาในหมู่บ้าน น้ำบาดาล และบ่อน้ำตื้น การเกษตรในพื้นที่ยังอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก

2. การคมนาคม ตำบลศรีโพธิ์เงินมีถนนสายหลัก คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1202 (ป่าแดด-พะเยา) การคมนาคมขนส่งระหว่างหมู่บ้านใช้เส้นทางถนนเชื่อมติดต่อกันระหว่างหมู่บ้าน และมีรถโดยสารประจำทางสายป่าแดด – พะเยา บริการรับจ้างทุกวัน

3. การประกอบอาชีพ ประชากรส่วนใหญ่ของตำบลศรีโพธิ์เงินประกอบอาชีพทางการเกษตร อาทิ ทำนา ทำไร่ ทำสวน พืชหลักที่ทำรายได้ให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ คือ ข้าว ข้าวโพด ถั่วลิสง ลำไย มะม่วง ถั่วเหลือง ถั่วเขียว และผักต่าง ๆ ประชากรส่วนหนึ่งจะประกอบอาชีพทางการค้าขายและรับจ้างทั่วไป

4. การถือครองที่ดิน การถือครองที่ดิน เฉลี่ยอยู่ระหว่าง 5-10 ไร่ ต่อครัวเรือนพื้นที่นาจะผลิตข้าวเหนียวไว้เพื่อบริโภค และข้าวเจ้าไว้เพื่อจำหน่ายเพราะมีราคาที่สูงกว่า พืชสวนจะปลูกลำไยและมะม่วงเป็นส่วนมาก ประมาณ 90 % และพืชไร่จะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ประมาณ 95 % สิทธิในการครอบครองที่ดินส่วนมาก จะเป็น โฉนดที่ดิน / นส.3 / สปก 4-01 / ภบท.5 และพื้นที่ป่าที่เสื่อมโทรม

5. รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน เกษตรกรร้อยละ 80 มีการผลิตเพื่อเป็นรายได้สู่ครอบครัว ส่วนอีกร้อยละ 20 มีการผลิตเพื่อเก็บไว้บริโภคภายในครัวเรือน

รายได้ในภาคการเกษตร	เฉลี่ยครัวเรือนละ	36,730	บาทต่อปี
รายได้นอกภาคการเกษตร	เฉลี่ยครัวเรือนละ	542	บาทต่อปี
รายจ่ายในภาคการเกษตร	เฉลี่ยครัวเรือนละ	9,310	บาทต่อปี
รายจ่ายนอกภาคการเกษตร	เฉลี่ยครัวเรือนละ	10,750	บาทต่อปี

6. โรงงานอุตสาหกรรม โรงสีข้าวขนาดใหญ่ 1 แห่ง

7. โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะ สถาบันการศึกษา ประกอบด้วย โรงเรียนระดับประถมศึกษา/มัธยมต้น (ขยายโอกาส) 1 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล 1 แห่ง สำนักงานเทศบาลตำบล 1 แห่ง มีวัด 2 แห่ง สำนักสงฆ์ 1 แห่ง ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 8 แห่ง

8. สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ในพื้นที่เทศบาลตำบลศรีโพธิ์เงินมีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ เช่น สำนักสงฆ์ดอนศิลา พระธาตุขุนน้ำนำเมืองหนองเพิงนาค เป็นต้น

9. หมอдинอาสา กรมพัฒนาที่ดิน หมอдинอาสาในตำบลศรีโพธิ์เงิน มีจำนวน 8 ราย คือ

หมู่ที่	1	นายไสว	อินทรนนท์	หมอдинอาสาระดับหมู่บ้าน
หมู่ที่	2	นายวิชัย	เซียงโส	หมอдинอาสาระดับหมู่บ้าน
หมู่ที่	3	นายพัต	อุตมา	หมอдинอาสาระดับหมู่บ้าน
หมู่ที่	4	นายสุพรรณ	เจริญ	หมอдинอาสาระดับตำบล
หมู่ที่	5	นายอำนาจ	พรหมชาติ	หมอдинอาสาระดับหมู่บ้าน
หมู่ที่	6	นายสมัย	นามวงศ์	หมอдинอาสาระดับหมู่บ้าน
หมู่ที่	7	นายสุคำ	เครือราช	หมอдинอาสาระดับหมู่บ้าน
หมู่ที่	8	นายชลอ	สายเครือแปง	หมอдинอาสาระดับหมู่บ้าน

บทที่ 3

ทรัพยากรธรรมชาติในตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย คือ 1) ทรัพยากรป่าไม้ 2) ทรัพยากรน้ำ และ 3) ทรัพยากรดิน โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

1) ป่าไม้ตามกฎหมาย ได้แก่ อุทยานแห่งชาติป่าแม่ปืม เป็นอุทยานแห่งชาติที่มีพื้นที่ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ป่าดอยปู่ และป่าแม่ปืม ป่าดอยปู่อยู่ในเขตอำเภอพานและอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ป่าแม่ปืมอยู่ในพื้นที่อำเภอพานและอำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย และอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา มีพื้นที่รวมประมาณ 222,500 ไร่ หรือ 356 ตารางกิโลเมตร และป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ปืมและป่าแม่พุง และป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ฮ่องป้อ ป่าห้วยแก้ว และป่าแม่อิงฝิ่งซ้าย อำเภอพาน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย อำเภอแม่ใจ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ปืม และป่าดงประดู่ อำเภอแม่ใจ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา และป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ฮ่องป้อ ป่าห้วยแก้ว และป่าแม่อิงฝิ่งซ้าย กิ่งอำเภอภูกามยาว จังหวัดพะเยา มีพื้นที่รวมประมาณ 155,000 ไร่ หรือ 248 ตารางกิโลเมตร ดังรายละเอียดในตารางที่ 3-1 และภาพที่ 3-1

ตารางที่ 3-1 ป่าไม้ตามกฎหมายในพื้นที่ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

ประเภท/ชื่อพื้นที่อนุรักษ์	ราชกิจจานุเบกษา	เนื้อที่ (ไร่)
อุทยานแห่งชาติ		
- อุทยานแห่งชาติ แม่ปืม	เล่ม 126 ตอนที่ 97ก ลงวันที่ 25 ธันวาคม 2552	10,149
ป่าสงวนแห่งชาติ		
- ป่าแม่ปืม และป่าแม่พุง (J1.013)	เล่ม 85 ตอนที่ 106 วันที่ 12 พฤศจิกายน 2511	2,445
- ป่าแม่ฮ่องป้อ ป่าห้วยแก้ว และป่าแม่อิงฝิ่งซ้าย (J2.003)	เล่ม 82 ตอนที่ 114 วันที่ 31 ธันวาคม 2508	35

2) ป่าตามมติคณะรัฐมนตรี ได้แก่

2.1) การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มีนาคม 2535 และ 17 มีนาคม 2535)

- เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เนื้อที่ 9,836 ไร่
  - เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) เนื้อที่ 300 ไร่
  - เขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) เนื้อที่ 1,833 ไร่
- ดังรายละเอียดในภาพที่ 3-2

2.2) ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 28 พฤษภาคม 2528)

- ชั้นที่ 1A เนื้อที่ 2,296 ไร่
- ชั้นที่ 2 เนื้อที่ 2,538 ไร่
- ชั้นที่ 3 เนื้อที่ 3,074 ไร่

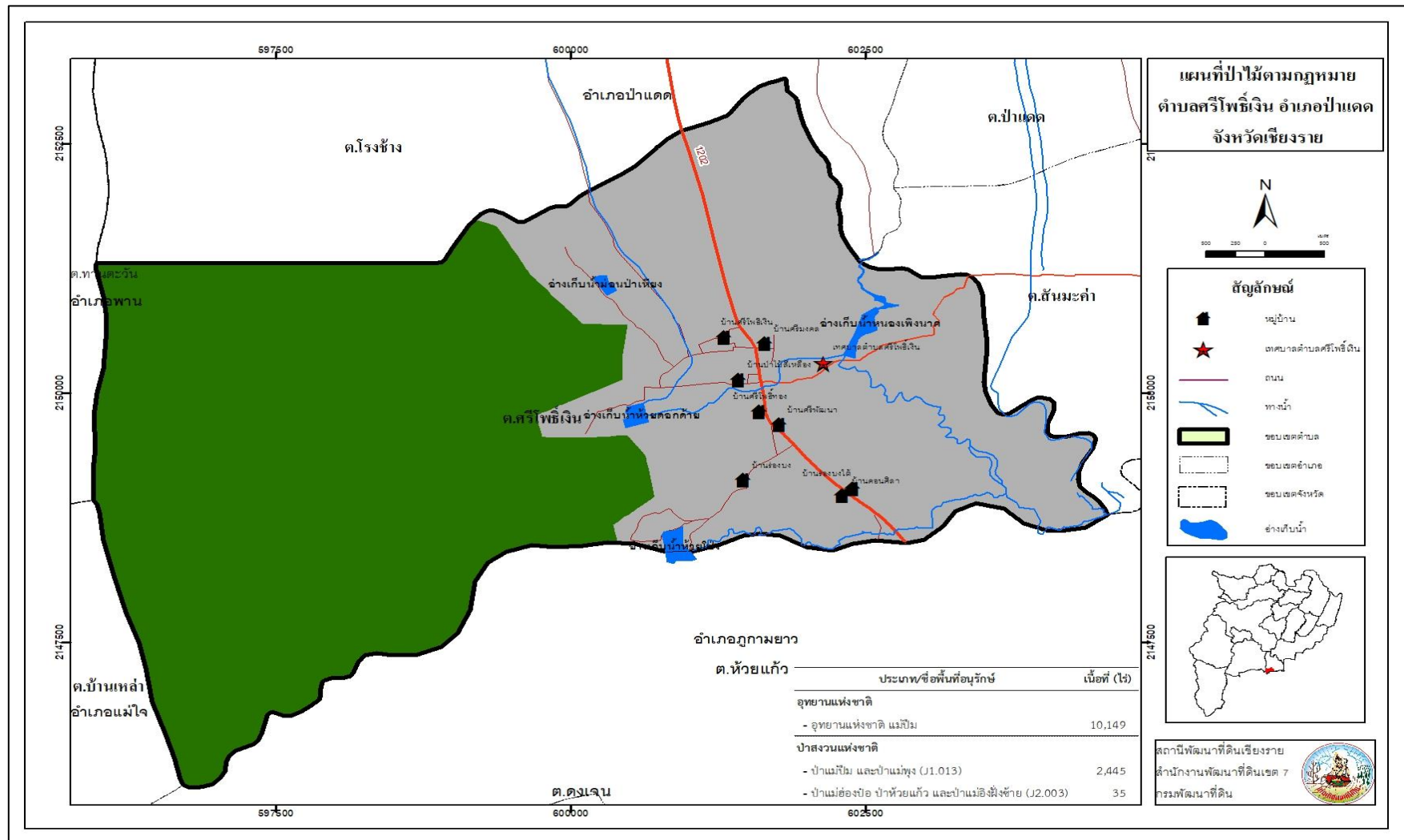

- ชั้นที่ 4 เนื้อที่ 3,503 ไร่

- ชั้นที่ 5 เนื้อที่ 6, 703 ไร่

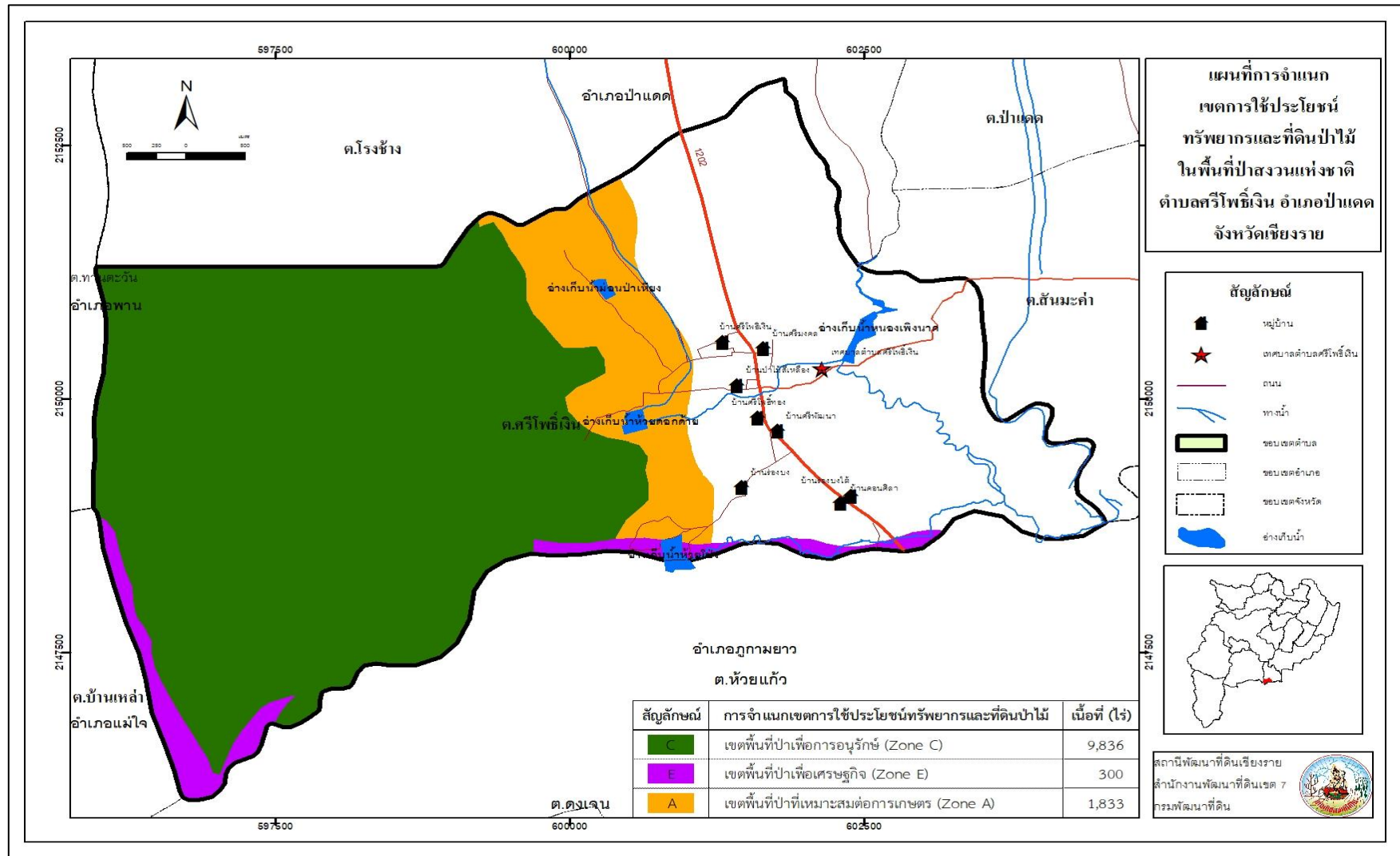
ดังรายละเอียดในภาพที่ 3-3

ทั้งนี้ เนื้อที่ดังกล่าวข้างต้น คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเนื้อที่เบื้องต้นเท่านั้น ไม่สามารถใช้อ้างอิงได้ทางกฎหมาย

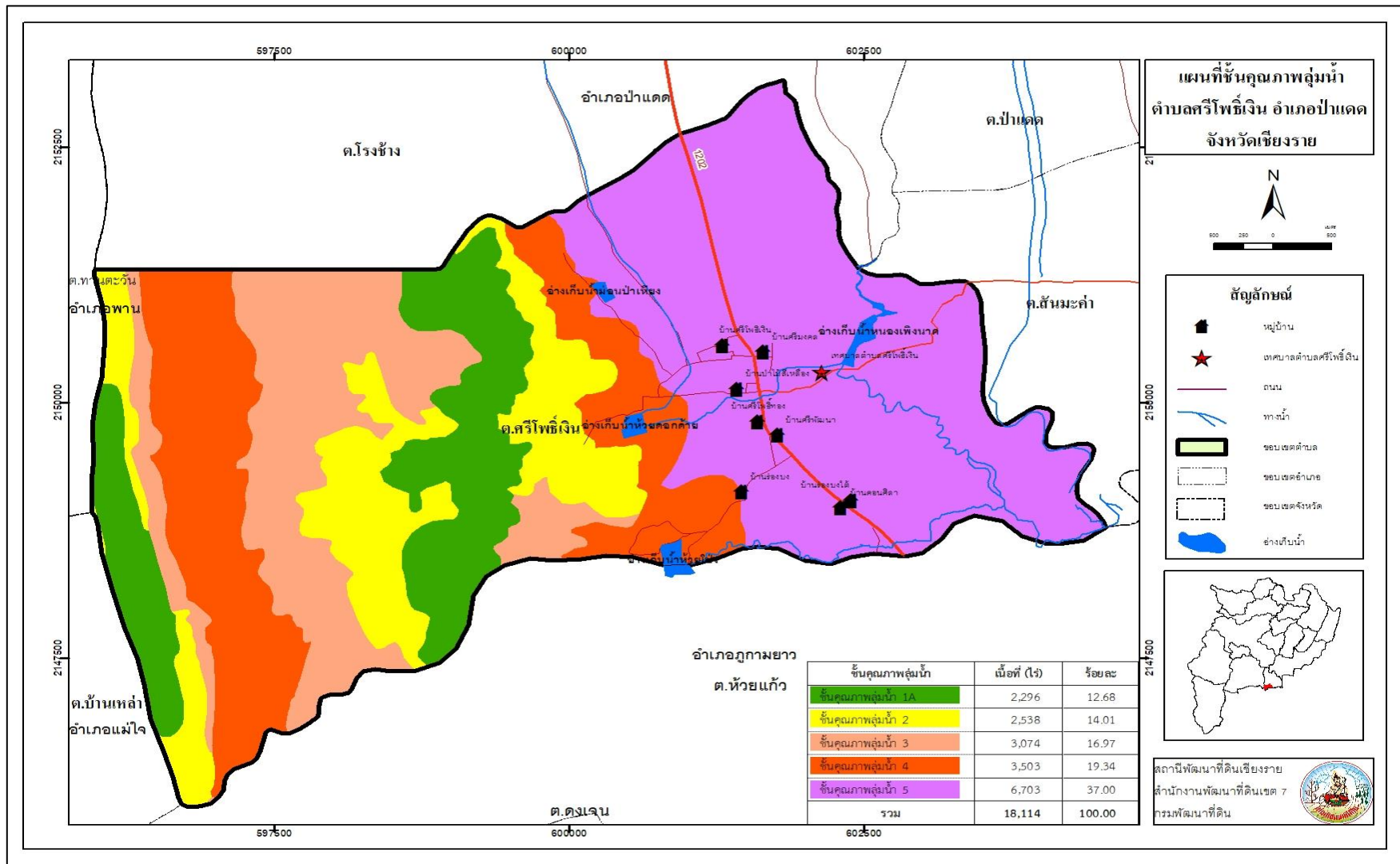
ภาพที่ 3-1 ป่าไม้ตามกฎหมายในพื้นที่ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

ภาพที่ 3-2 การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ในตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

ภาพที่ 3-3 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

3.2 ทรัพยากรน้ำ

3.2.1 น้ำผิวดิน

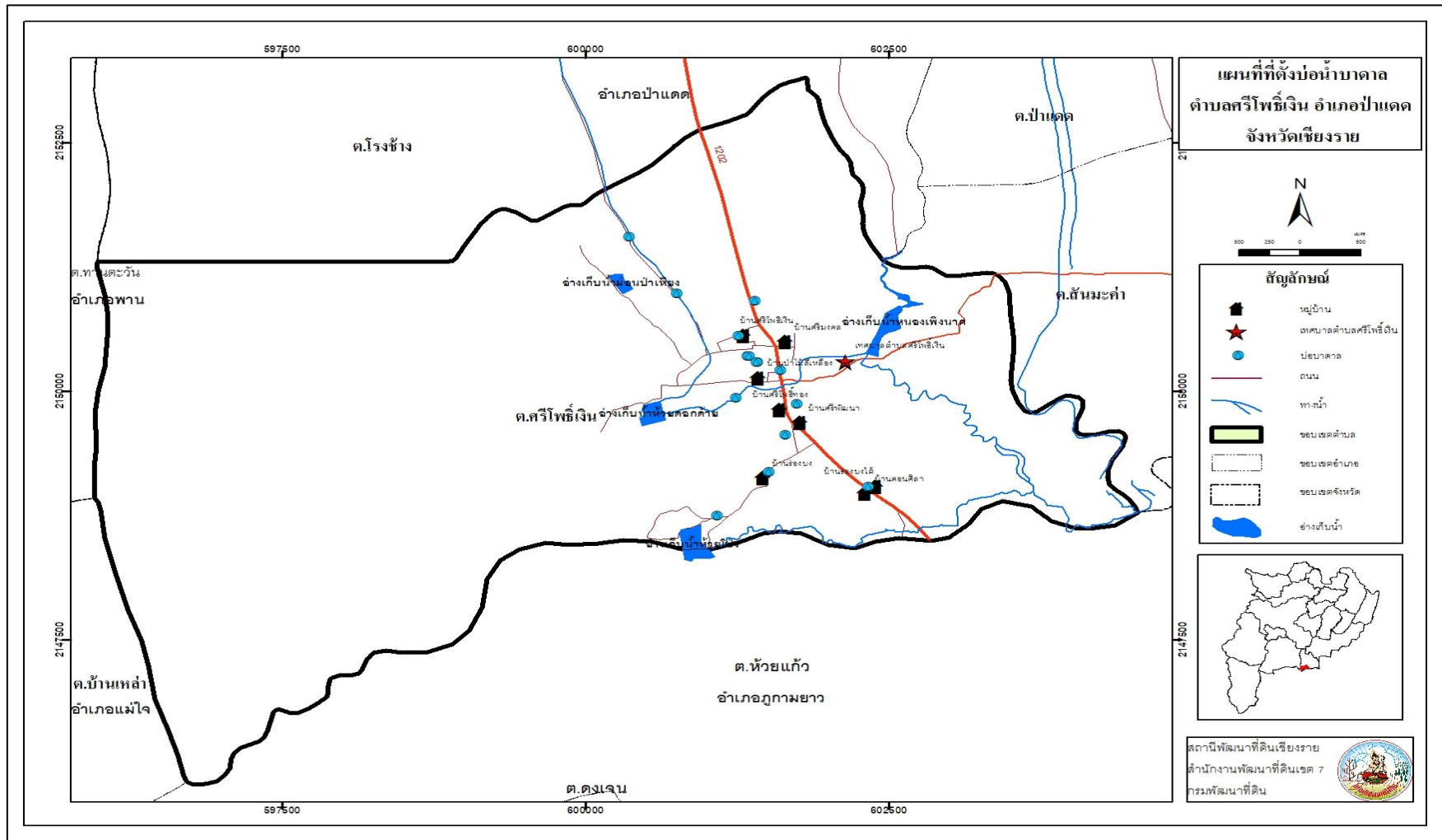
- 1) แหล่งน้ำตามธรรมชาติ ได้แก่ ห้วยร่องแซะ ห้วยร่องไผ่ และห้วยร่องบง
- 2) การพัฒนาแหล่งน้ำ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำม่อนป่าเหยียง อ่างเก็บน้ำห้วยดอกด้าย อ่างเก็บน้ำห้วยโป่ง อ่างเก็บน้ำหนองพิงนาค สระน้ำในไร่ร่นนอกเขตชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน จำนวน 30 บ่อ

3.2.2 น้ำใต้ดิน

ในปัจจุบันมีบ่อบาดาลกรมทรัพยากรน้ำบาดาล จำนวน 15 บ่อ ดังรายละเอียดในตารางที่ 3-2 และภาพที่ 3-4

ตารางที่ 3-2 ที่ตั้งบ่อบาดาล ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

ลำดับ	พิกัด		หมู่ที่	ที่ตั้ง		ประเภทบ่อ	สภาพน้ำ	ความลึกเจาะ (ม.)
	X	Y		ตำบล	อำเภอ			
1	601261	2150557	1	ศรีโพธิ์เงิน	ป่าแดด	บ่ออุบโภค-บริโภค	ใช้ได้-น้ำจืด	42
2	600363	2151552	1	ศรีโพธิ์เงิน	ป่าแดด	บ่อเกษตร	ใช้ได้-น้ำจืด	80
3	601394	2150908	2	ศรีโพธิ์เงิน	ป่าแดด	บ่อเกษตร	ใช้ได้-น้ำจืด	75
4	601607	2150212	2	ศรีโพธิ์เงิน	ป่าแดด	บ่ออุบโภค-บริโภค	ใช้ได้-น้ำจืด	72
5	601416	2150290	3	ศรีโพธิ์เงิน	ป่าแดด	บ่ออุบโภค-บริโภค	ใช้ได้-น้ำจืด	na
6	601409	2150428	3	ศรีโพธิ์เงิน	ป่าแดด	บ่ออุบโภค-บริโภค	ใช้ได้-น้ำจืด	30
7	601332	2150350	3	ศรีโพธิ์เงิน	ป่าแดด	บ่ออุบโภค-บริโภค	ใช้ได้-น้ำจืด	60
8	601348	2150355	3	ศรีโพธิ์เงิน	ป่าแดด	บ่ออุบโภค-บริโภค	ใช้ได้-น้ำจืด	60
9	601644	2149557	4	ศรีโพธิ์เงิน	ป่าแดด	บ่ออุบโภค-บริโภค	ใช้ได้-น้ำจืด	na
10	601743	2149874	5	ศรีโพธิ์เงิน	ป่าแดด	บ่อเกษตร	ใช้ได้-น้ำจืด	102
11	600751	2150981	6	ศรีโพธิ์เงิน	ป่าแดด	บ่อเกษตร	ใช้ได้-น้ำจืด	55
12	601241	2149931	6	ศรีโพธิ์เงิน	ป่าแดด	บ่ออุบโภค-บริโภค	ใช้ได้-น้ำจืด	na
13	602328	2149035	7	ศรีโพธิ์เงิน	ป่าแดด	บ่ออุบโภค-บริโภค	ใช้ได้-น้ำจืด	42
14	601083	2148744	8	ศรีโพธิ์เงิน	ป่าแดด	บ่ออุบโภค-บริโภค	ใช้ได้-น้ำจืด	60
15	601513	2149188	8	ศรีโพธิ์เงิน	ป่าแดด	บ่ออุบโภค-บริโภค	ใช้ได้-น้ำจืด	25

ภาพที่ 3-4 ที่ตั้งบ่อน้ำบาดาล ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

3.3 ทรัพยากรดิน

3.3.1 สถานภาพทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย

3.3.1 ชุดดินไพศาลี (Phi) สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยถึงเนินเขา มีการระบายน้ำดี มีเนื้อที่รวมทั้งหมด 1,291 ไร่ หรือร้อยละ 7.13 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย 4 หน่วยแผนที่ คือ

1) หน่วยแผนที่ดิน Phi-gcC : ชุดดินไพศาลี มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียวปนกรวด ความลาดชัน 5-12 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 378 ไร่ หรือร้อยละ 2.09 ของพื้นที่ตำบล

2) หน่วยแผนที่ดิน Phi-gcD : ชุดดินไพศาลี มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียวปนกรวด ความลาดชัน 12-20 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 387 ไร่ หรือร้อยละ 2.14 ของพื้นที่ตำบล

3) หน่วยแผนที่ดิน Phi-gsB : ชุดดินไพศาลี มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายปนกรวด ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 515 ไร่ หรือร้อยละ 2.84 ของพื้นที่ตำบล

4) หน่วยแผนที่ดิน Phi-gsE : ชุดดินไพศาลี มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายปนกรวด ความลาดชัน 20-35 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 11 ไร่ หรือร้อยละ 0.06 ของพื้นที่ตำบล

3.3.2 ชุดดินพาน (Ph) สภาพพื้นที่ราบเรียบ มีการระบายน้ำเร็ว คือ

- หน่วยแผนที่ดิน Ph-sicA : ชุดดินพาน มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 1,994 ไร่ หรือร้อยละ 11.01 ของพื้นที่ตำบล

3.3.3 ชุดดินสุโขทัย (Skt) สภาพพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว คือ

- หน่วยแผนที่ดิน Skt-sicA : ชุดดินสุโขทัย มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 4,765 ไร่ หรือร้อยละ 26.31 ของพื้นที่ตำบล

3.3.4 พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน (SC) มีความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์ สภาพพื้นที่เป็นสูงชันถึงสูงชันมากที่สุด มีเนื้อที่ 10,064 ไร่ หรือร้อยละ 55.55 ของพื้นที่ตำบล

โดยมีรายละเอียดในตารางที่ 3-3 ตารางที่ 3-4 ภาพที่ 3-5 และภาพที่ 3-6

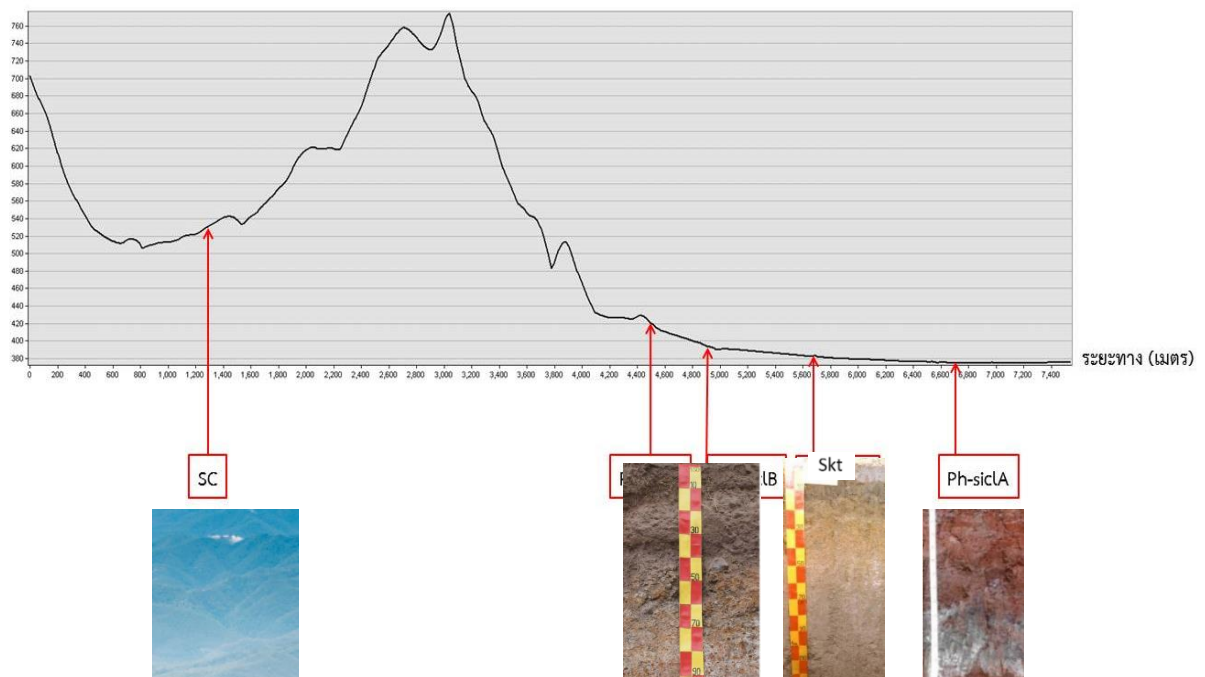

ตารางที่ 3-3 หน่วยแผนที่ดินตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

หน่วยแผนที่ดิน	คำอธิบาย	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
Phi-gclC	ชุดดินไพศาลี มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียวปนกรวด ความลาดชัน 5-12 เปอร์เซ็นต์	378	2.09
Phi-gclD	ชุดดินไพศาลี มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียวปนกรวด ความลาดชัน 12-20 เปอร์เซ็นต์	387	2.14
Phi-gslB	ชุดดินไพศาลี มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายปนกรวด ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์	515	2.84
Phi-gslE	ชุดดินไพศาลี มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายปนกรวด ความลาดชัน 20-35 เปอร์เซ็นต์	11	0.06
Ph-sic1A	ชุดดินพาน มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์	1,994	11.01
Skt-sic1A	ชุดดินสุโขทัย มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์	4,765	26.31
SC	พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน (ความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์)	10,064	55.55
รวมเนื้อที่ทั้งหมด		18,114	100.00

ที่มา : กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน (2561)

ความสูงระดับทะเลปานกลาง (เมตร)

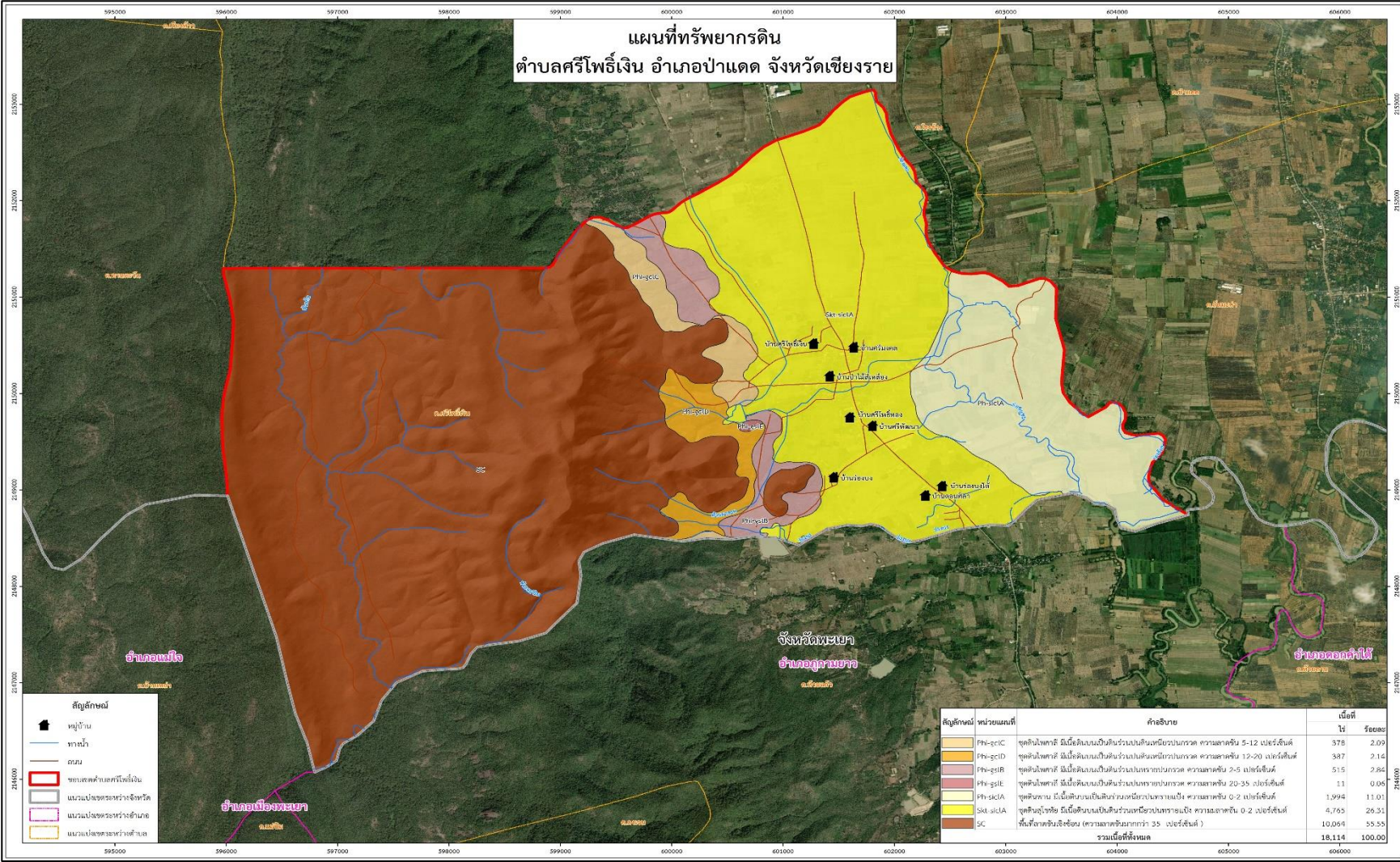
ภาพที่ 3-5 ภูมิประเทศและชุดดินตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 3-4 คุณสมบัติดินตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

หน่วยแผนที่ดิน	ความลาดชัน	การระบายน้ำ	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน (CEC)	ความอืด (BS)	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ (P ₂ O ₅)	โพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์ (K ₂ O)	ความอุดมสมบูรณ์	เนื้อที่	
										ไร่	ร้อยละ
Phi-gclC	5-12	ดี	< 10	< 35	25-50	ต่ำ	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	378	2.09
Phi-gclD	12-20	ดี	< 10	< 35	25-50	ต่ำ	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	387	2.14
Phi-gslB	2-5	ดี	< 10	< 35	25-50	ต่ำ	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	515	2.84
Phi-gslE	20-35	ดี	< 10	< 35	25-50	ต่ำ	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	11	0.06
Ph-sic1A	0-2	เลว	< 10	35-75	>150	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	1,994	11.01
Skt-sic1A	0-2	ค่อนข้างเลว	< 10	35-75	>150	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	4,765	26.31
SC	>35	-	-	-	-	-	-	-	-	10,064	55.55
เนื้อที่รวมทั้งหมด										18,114	100.00

ภาพที่ 3-6 ทรัพยากรดิน ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

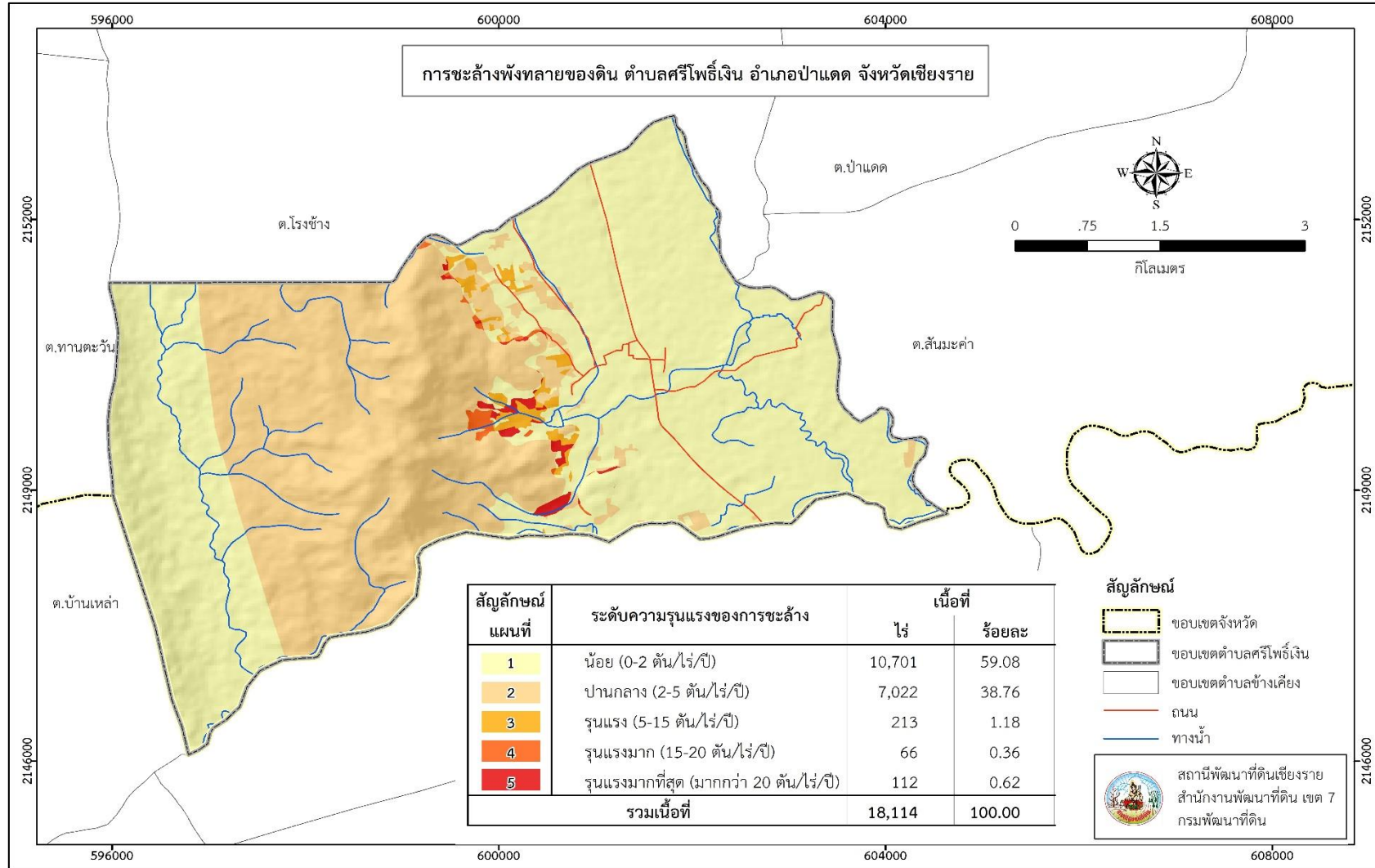

3.3.2 การชะล้างพังทลายของดิน

จากการประเมินการชะล้างพังทลายของดินโดยใช้สมการการสูญเสียดินสากล (Universal Soil Loss Equation; USLE) ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอบ้านดง จังหวัดชัยภูมิ มีการชะล้างพังทลายของดิน ดังรายละเอียดในตารางที่ 3-5 และภาพที่ 3-7

ตารางที่ 3-5 การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอบ้านดง จังหวัดชัยภูมิ

การชะล้างพังทลายของดิน	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
น้อย (0-2 ตัน/ไร่/ปี)	10,701	59.08
ปานกลาง (2-5 ตัน/ไร่/ปี)	7,022	38.76
รุนแรง (5-15 ตัน/ไร่/ปี)	213	1.18
รุนแรงมาก (15-20 ตัน/ไร่/ปี)	66	0.36
รุนแรงมากที่สุด (>20 ตัน/ไร่/ปี)	112	0.62
รวม	18,114	100.00

ภาพที่ 3-7 การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

บทที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA)

4.1. หลักการ

กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ

- 1) พื้นที่ (Area)
- 2) หน้าที่ขององค์กร หรือภารกิจ (Function)
- 3) ความร่วมมือ (Participation)

การจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีสาระสำคัญที่จำเป็นในการจัดทำโครงการ เช่น

- 1) สภาพปัญหาของชุมชนหรือเกษตรกร
- 2) ความต้องการของชุมชน
- 3) โครงการที่จะแก้ไขปัญหาที่เป็นไปตามความต้องการของประชาชน
- 4) พื้นที่ที่จะดำเนินโครงการ

ทั้งนี้ ผู้ที่จำเป็นต้องเข้าร่วมกระบวนการ คือ เกษตรกรในพื้นที่ตำบล ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ในกรณีของแผนการใช้ที่ดินตำบลนั้น การจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนจะมีสาระสำคัญของชุมชนในภาพรวม และเกษตรกรแต่ละราย เช่น

- 1) ปัญหาทรัพยากรดิน
- 2) ปัญหาการประกอบอาชีพ
- 3) ความต้องการของชุมชนหรือเกษตรกรแต่ละราย
- 4) แผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ในปัจจุบัน

จากสาระสำคัญใน 4 ประการ ดังกล่าว แผนการใช้ที่ดินตำบลจะต้องจัดทำขึ้นโดยมี “กิจกรรมตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน หรือเกษตรกรแต่ละราย รวมทั้งตอบสนองต่อแผนงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ตรงตามอำนาจหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดิน และโดยความร่วมมือของส่วนราชการต่าง ๆ

4.2 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2563 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังตารางที่ 4-1

ตารางที่ 4-1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

สถานที่	ปัญหา		ความต้องการชุมชน
ม.1	น้ำ พื้นที่ทำกิน	ไม่มีน้ำในอ่างเก็บน้ำโดยได้น้ำมาจากห้วยข้างน้อย ห้วยแห้ง มีพื้นที่ทับซ้อนกันระหว่าง พื้นที่ สปก. และ นส.3	สร้างบ่อบาดาลพลังงานแสงอาทิตย์
ม.2	น้ำ พื้นที่ทำกิน	ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร มีพื้นที่ สปก. เล็กน้อย	มีการรวบรวมรายชื่อเกษตรกร 30 ราย เพื่อขอไฟฟ้ามาใช้ในการ สูบน้ำ อุบโภาค และบริโภาค
ม.3	น้ำ พื้นที่ทำกิน	ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร มีพื้นที่ สปก. เล็กน้อย	สร้างบ่อบาดาลพลังงานแสงอาทิตย์
ม.4	น้ำ ดิน	น้ำจากหนองวังหลวงและห้วยร่องไผ่ ไม่เพียงพอต่อพื้นที่ทำการเกษตร ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	สร้างบ่อบาดาลพลังงานแสงอาทิตย์ ของงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐบาลเพิ่มขึ้นเรื่องการ ปรับปรุงบำรุงดิน ต้องการ ปอเทือง สารปรับปรุงบำรุงดิน มากขึ้น
ม.5	น้ำ ดิน	ใช้น้ำจากอ่างป่าแห้ว ไม่เพียงพอต่อพื้นที่ทำการเกษตร ถ้าฝนตก จะเกิดน้ำท่วม ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	สร้างบ่อบาดาลพลังงานแสงอาทิตย์
ม.6	น้ำ พื้นที่ทำกิน	อ่างเก็บน้ำห้วยดอกด้าย ตื้นเขิน และปริมาณน้ำไม่เพียงพอต่อพื้นที่ทำการเกษตร มีพื้นที่ สปก. เล็กน้อย	ขยายพื้นที่เก็บน้ำของอ่างเก็บน้ำห้วยดอกด้าย, สร้างบ่อบาดาล พลังงานแสงอาทิตย์
ม.7	น้ำ พื้นที่ทำกิน	ใช้น้ำจากห้วยซอน ห้วยโป่ง และหนองวังหลวง ไม่เพียงพอต่อพื้นที่ทำการเกษตร มีพื้นที่ สปก. เล็กน้อยติดพื้นที่ ม.8	ต้องการให้กั้นฝายน้ำล้น, สร้างบ่อบาดาลพลังงานแสงอาทิตย์
ม.8	น้ำ พื้นที่ทำกิน	ใช้น้ำจากห้วยซอนและอ่างห้วยโป่งตื้นเขิน ไม่เพียงพอต่อพื้นที่ทำการเกษตร มีพื้นที่ สปก. เล็กน้อย	ขุดลอก อ่างห้วยโป่ง เพิ่มพื้นที่เก็บน้ำ, สร้างบ่อบาดาลพลังงาน แสงอาทิตย์ และต้องการคลองส่งน้ำซีเมนต์ ของชลประทาน

4.2.1 ปัญหาหลักของตำบลศรีโพธิ์เงิน คือ

- 1) ขาดแคลนน้ำ
- 2) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์
- 3) กรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน

4.2.2 ความต้องการของชุมชน เกษตรกร และเทศบาลตำบลศรีโพธิ์เงิน มีความต้องการ 3 ประการ คือ

- 1) แก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของดิน
- 2) แก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ
- 3) ต้องการกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน

1) กรณีการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของดินนั้น การชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่มีรายละเอียดดังนี้

น้อย	เนื้อที่	10,701 ไร่ (59.08%)
ปานกลาง	เนื้อที่	7,022 ไร่ (38.76%)
รุนแรง	เนื้อที่	213 ไร่ (1.18%)
รุนแรงมาก	เนื้อที่	66 ไร่ (0.36%)
รุนแรงมากที่สุด	เนื้อที่	112 ไร่ (0.62%)

เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน มีความจำเป็นต้องจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

ในส่วนของความอุดมสมบูรณ์ของดินนั้น จากการวิเคราะห์ดินในพื้นที่ตำบลศรีโพธิ์เงิน พบว่า

ปฏิกิริยาของดินส่วนใหญ่มีสภาพเป็นกรด ควรปรับสภาพให้เป็นกลาง

ธาตุอาหารที่สำคัญ คือ ไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และโพแทสเซียม ค่อนข้างต่ำ จำเป็นต้องมีการปรับปรุง

2) กรณีการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรที่ได้ดำเนินการในพื้นที่ตำบลศรีโพธิ์เงิน คือ โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน โดยการขุดสระน้ำในไร่นา ขนาด 1,260 ลูกบาศก์เมตร

อนึ่ง โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน มิได้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อนำมาทำนา แต่จะเป็นการเสริมในช่วงที่ขาดแคลนเท่านั้น จากการตรวจสอบบ่อน้ำในไร่นาที่มีอยู่ในปัจจุบัน มีจำนวน 30 บ่อ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4-2 และภาพที่ 4-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะลงในเขตการใช้ที่ดิน ซึ่งจะมีทั้งที่นาข้าวและที่ปลูกพืชไร่ อาจจะเป็นบ่อน้ำในไร่นาเพิ่มเติม หรือขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่

จากการร้องขอของเกษตรกรให้นำน้ำใต้ดินมาใช้ นั้น กรมพัฒนาที่ดินจะประสานกับส่วนราชการที่รับผิดชอบโดยตรง คือ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล

การที่พื้นที่การเกษตรขาดความชื้นในดินเร็วกว่าปกติหลังฝนทิ้งช่วงนั้น สาเหตุที่สำคัญประการหนึ่ง คือขาดอินทรีย์วัตถุในดินที่จะช่วยอุ้มน้ำไว้เพื่อการเติบโตของพืช

อย่างไรก็ตาม กรณีปัญหาการขาดแคลนนํ้านั้นได้มีข้อเสนอจากชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีการดำเนินการ ดังนี้

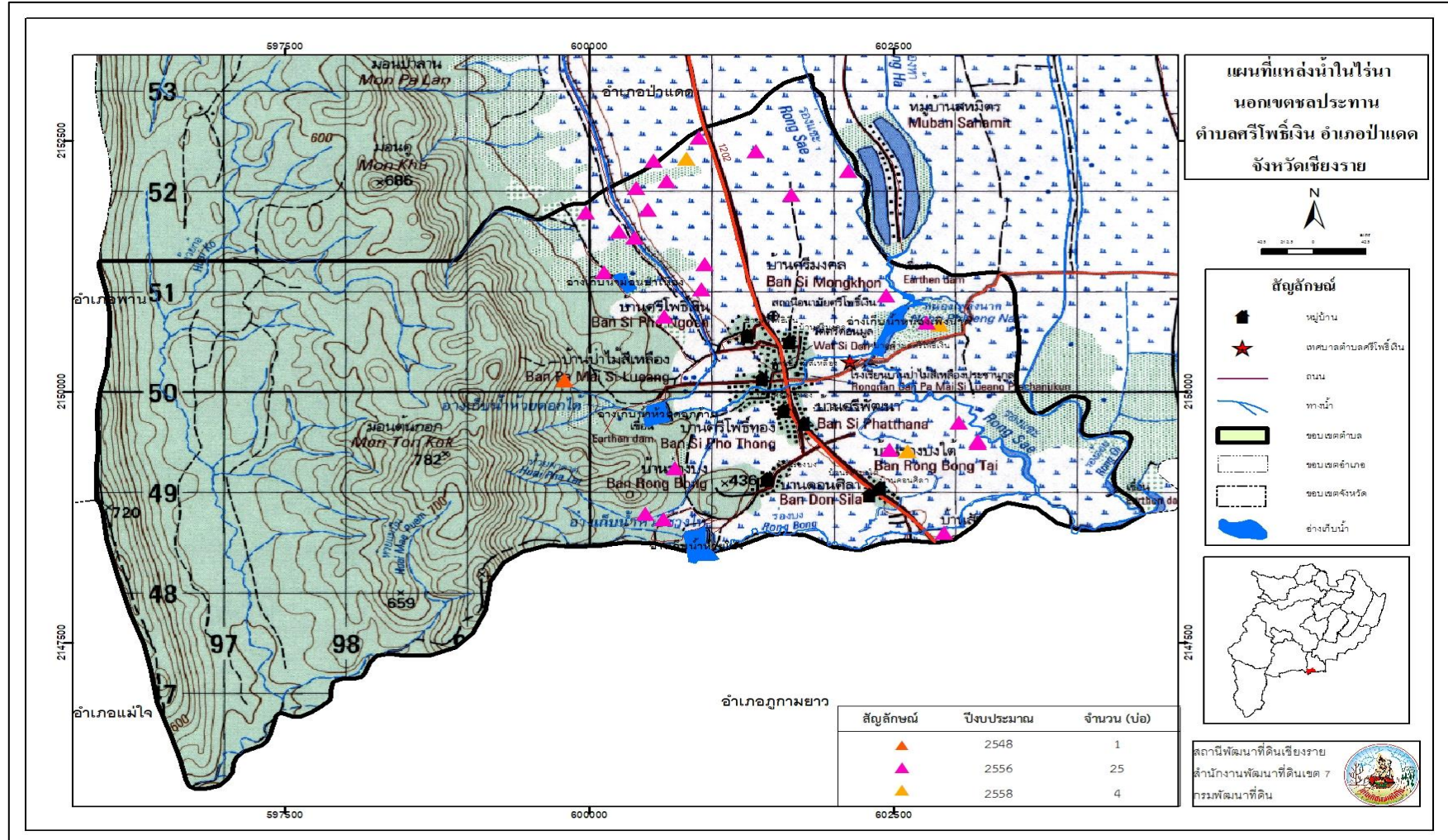
- 2.1) การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
  - 2.1.1) โครงการขุดลอกอ่างเก็บน้ำห้วยโป่ง 1 แห่ง
  - 2.1.2) โครงการขุดลอกขยายอ่างห้วยดอกด้าย 1 แห่ง
  - 2.1.3) โครงการขุดลอกลำห้วยร่องไผ่
  - 2.1.4) โครงการขุดลอกลำห้วยร่องบง
  - 2.1.5) โครงการก่อสร้างระบบสูบน้ำบาดาลพลังงานแสงอาทิตย์
- 2.2) การพัฒนาระบบส่งน้ำ
  - 2.2.1) โครงการก่อสร้างคลองส่งน้ำด้วยซีเมนต์ ในพื้นที่หมู่ 8
- 2.3) การก่อสร้างฝาย
  - 2.3.1) โครงการก่อสร้างฝายน้ำล้นในลำห้วยร่องบง ในพื้นที่หมู่ 7

การดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำดังกล่าวนี้จะมีรายละเอียดในบทที่ 7 หัวข้อ 7.5

ตารางที่ 4-2 แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

ปี พ.ศ.	จำนวน (บ่อ)
2548	1
2556	25
2558	4

ภาพที่ 4-1 โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

3) กรณีความต้องการกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกินนั้น ควรจะเป็นภาระหน้าที่ของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.)

อนึ่งในกรณีของราษฎรที่ทำกินอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติป่าแม่ปืมนั้น ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2562 เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2562 โดยมีบทบัญญัติมาตรา 64 เกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้ผู้ถือครองที่ดินอยู่สามารถทำกินต่อไปได้อีก 20 ปี ตามเงื่อนไขของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยมีรายละเอียดในภาคผนวกที่ 1

ผลจากการจัดทำกรมีส่วนร่วมกับชุมชน (PRA) ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาด้านกายภาพ โดยระบบ DPSIR มีรายละเอียดดังนี้

- 1) **แรงขับเคลื่อน (Driver)** มี 4 ประการ คือ
  - 1.1) ดินเสื่อมโทรม
  - 1.2) น้ำขาดแคลน
  - 1.3) การไร้กรรมสิทธิ์ที่ดิน
  - 1.4) การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ
- 2) **แรงกดดัน (Pressure)** ที่เกิดจากปัจจัยขับเคลื่อน มี 4 ประการ คือ
  - 2.1) การปรับปรุงบำรุงดิน
  - 2.2) จัดหาแหล่งน้ำ
  - 2.3) ความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร
  - 2.4) แก้ปัญหาการไร้กรรมสิทธิ์
- 3) **สถานะ (State)** ที่เกิดแรงกดดัน มี 5 ประการ คือ
  - 3.1) ความเสื่อมโทรมของดินทางกายภาพ/เคมี/ชีวภาพ
  - 3.2) ขาดแคลนน้ำอุปโภค/บริโภค
  - 3.3) ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร
  - 3.4) พื้นที่ป่าไม้ลดลง
  - 3.5) ราษฎรเรียกร้องสิทธิ์ในที่ดิน
- 4) **ผลกระทบ (Impact)** ที่ปรากฏในพื้นที่ มี 4 ประการ คือ
  - 4.1) แหล่งน้ำที่มีอยู่สิ้นเงินจากตะกอน
  - 4.2) ผลผลิตพืชต่ำ ลงทุนสูง
  - 4.3) รายได้น้อย
  - 4.4) มีปัญหาต่อคุณภาพชีวิต
- 5) **การตอบสนอง (Response)** ของรัฐในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต มีดังนี้
  - อดีต-ปัจจุบัน**
  - พื้นที่ลาดชัน**
    - 5.1) คูรับน้ำขอบเขา
    - 5.2) ป่อดักตะกอน

- 5.3) ฝ่ายชลอน้ำ
- 5.4) คันดิน
- 5.5) ปลุกหญ้าแฝก ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน รักษาความชื้นและกักเก็บน้ำ
- 5.6) ปฏิรูปที่ดิน
- 5.7) จัดที่ดินโดย คทช.

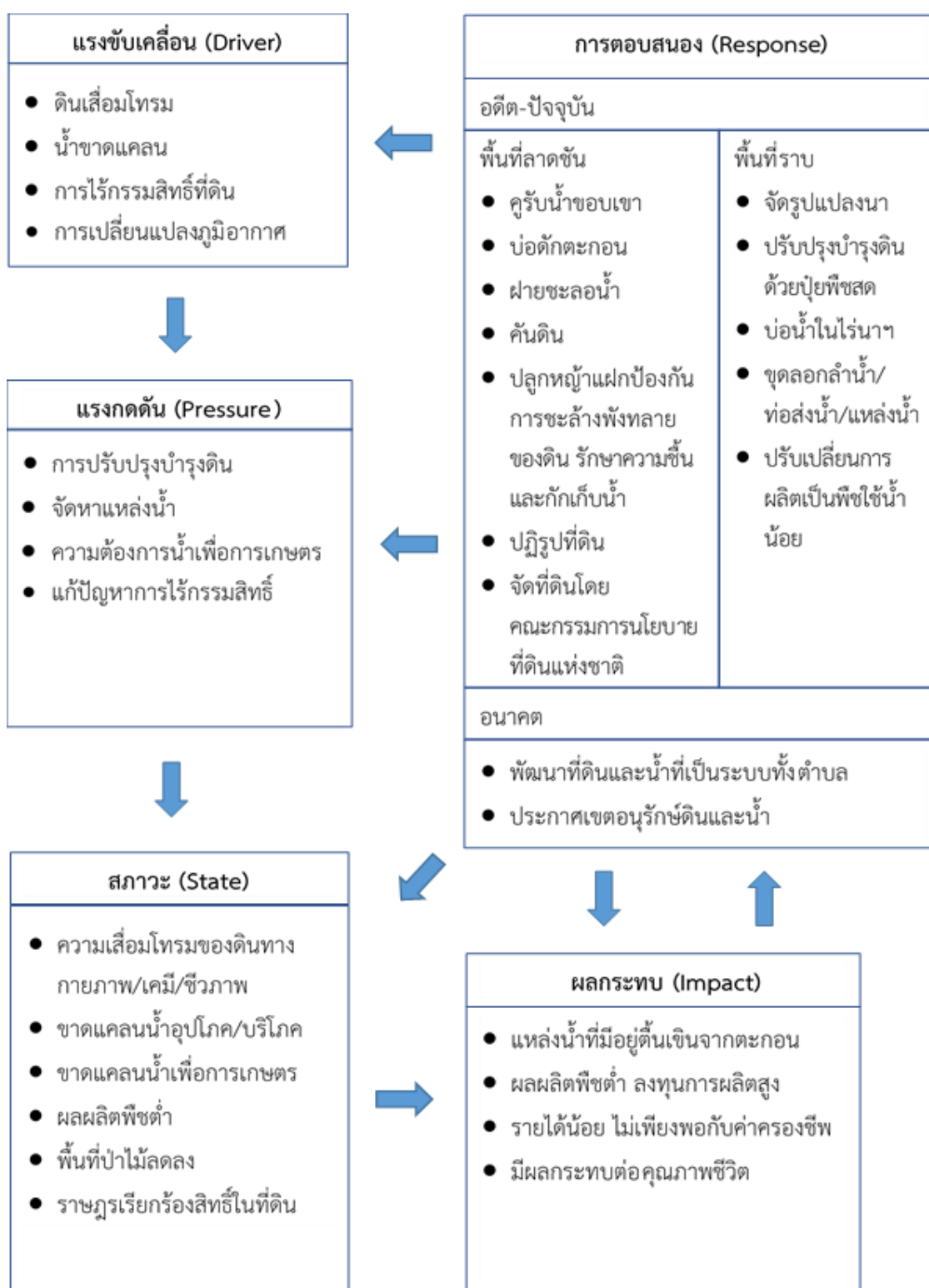
พื้นที่ราบ

- 5.8) จัดรูปแปลงนา
- 5.9) ปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด
- 5.10) บ่อน้ำไร่นา
- 5.11) ขุดลอกลำน้ำ/ท่อส่งน้ำ/แหล่งน้ำ
- 5.12) ปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชใช้น้ำน้อย

อนาคต

- (1) พัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบทั้งตำบล
- (2) ประกาศเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ

ดังมีรายละเอียดในภาพที่ 4-2

ภาพที่ 4-2 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

4.3 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย มีการเพาะปลูกพืช ดังนี้

4.3.1 พื้นที่ลุ่ม

1) ข้าวนาปี เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปีในช่วงฤดูฝน โดยปลูกระหว่างเดือนมิถุนายนถึงกรกฎาคม และจะเก็บเกี่ยวช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม พันธุ์ข้าวที่ปลูก ได้แก่ ข้าวเจ้าพันธุ์หอมมะลิ 105 และข้าวเหนียวพันธุ์ กข 6

2) ข้าวนาปรัง เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปรังในช่วงฤดูฝนระหว่างเดือนมิถุนายนถึงธันวาคม และจะปลูกข้าวนาปรังในช่วงฤดูแล้ง โดยสูบน้ำจากลำน้ำร่องแซะ ลำน้ำร่องไผ่ และลำน้ำร่องบงหรือแหล่งน้ำบาดาลระหว่างเดือนมกราคมถึงพฤษภาคม แต่จะมีปัญหาการขาดแคลนน้ำ

3) พืชผัก เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปีระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงธันวาคม และจะปลูกพืชผักหลังการเก็บเกี่ยวข้าว ได้แก่ หอม กระเทียม แตงโม ระหว่างเดือนธันวาคมถึงพฤษภาคม

4.3.2 พื้นที่ดอน

1) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรจะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในช่วงฤดูฝน โดยปลูกตั้งแต่เดือนพฤษภาคม และจะเก็บเกี่ยวช่วงเดือนกันยายนถึงตุลาคม

2) มันสำปะหลัง เกษตรกรจะปลูกมันสำปะหลังช่วงต้นฤดูฝนระหว่างเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม ซึ่งจะมีอายุจากวันปลูกถึงเก็บเกี่ยวประมาณ 10-14 เดือน

3) ไม้ยืนต้น ที่นิยมปลูก ได้แก่ ยางพารา สัก และไผ่

4) ไม้ผล ที่นิยมปลูก ได้แก่ ลำไย ลิ้นจี่ มะม่วง มะขาม เงาะ

(ภาพที่ 4-3)

ชนิดพืช	เดือน													
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.		
บริเวณพื้นที่ราบลุ่ม														
1. ข้าว													ข้าวนาปี	
2. ข้าว-ข้าว													ข้าวนาปรัง	ข้าวนาปี
3. ข้าว-พืชผัก													พืชผัก	ข้าวนาปี
บริเวณพื้นที่ดอน														
1. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์													ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	
2. มันสำปะหลัง													มันสำปะหลัง	
3. ไม้ยืนต้น													ยางพารา สัก ไม้	
4. ไม้ผล													ลำไย ลิ้นจี่ มะม่วง มะขาม เงาะ	

ภาพที่ 4-3 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอบ้านดง จังหวัดเชียงราย

บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 ทรัพยากรดิน

จากการสำรวจทรัพยากรดินตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย โดยกองสำรวจดิน และวิจัยทรัพยากรดิน กรมพัฒนาที่ดิน พบว่ามีดิน 3 ชุดดิน โดยมีการประเมินคุณภาพที่ดิน ดังแสดงไว้ในตารางที่ 5-1

5.2 ประเภทการใช้ที่ดิน

ประเภทการใช้ที่ดิน ประกอบด้วยพืชเศรษฐกิจหลัก หรือพืชอัตลักษณ์ (Signature crops) ที่ปลูกอยู่ในปัจจุบันของตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง ถั่วฝักยาว ยางพารา มะม่วง มะขาม ลำไย และ ลิ้นจี่

5.3 ผลการประเมินคุณภาพที่ดิน

จากการใช้คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน สำหรับการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลและระดับจังหวัด (คันสนีย์ อธิญาสน์ และคำรณ ไทรพิง, 2562) ประเมินคุณภาพที่ดิน ได้จำแนกชั้นความเหมาะสมทางกายภาพและข้อจำกัดของประเภทการใช้ที่ดิน ดังนี้

ข้าว

ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)

พบว่าคุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืชคือ ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช มีข้อจำกัดด้านปริมาณน้ำฝน (r) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร มีข้อจำกัดด้านความจุในการแลกเปลี่ยนประจุบวก (c) และความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร มีข้อจำกัดด้านปริมาณอินทรีย์วัตถุ (m) ปริมาณฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ (p) และปริมาณโพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์ (k) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Ph-sicA และ Skt-sicA

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่าคุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืชคือ ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช มีข้อจำกัดด้านการระบายน้ำ (o) และสภาวะการเขตกรรม มีข้อจำกัดด้านความลาดชัน (g) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Phi-gcC Phi-gcD Phi-gsB Phi-gsE และ SC

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่าคุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืชคือความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช มีข้อจำกัดด้านการระบายน้ำ (o) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Skt-sicA

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่าคุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืชคือ ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช มีข้อจำกัดด้านเนื้อดิน (s) ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช มีข้อจำกัดด้านการระบายน้ำ (o) และสภาวะการเขตกรรม มีข้อจำกัดด้านความลาดชัน (g) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Phi-gclC Phi-gclD Phi-gslB Phi-gslE Ph-sic1A และ SC

มันสำปะหลัง

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่าคุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืชคือ ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช มีข้อจำกัดด้านเนื้อดิน (s) และสภาวะการหยั่งลึกของรากพืชมีข้อจำกัดด้านความลึกของดิน (d) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Phi-gclC Phi-gclD และ Phi-gslB

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่าคุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืชคือ ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช มีข้อจำกัดด้านการระบายน้ำ (o) และสภาวะการเขตกรรม มีข้อจำกัดด้านความลาดชัน (g) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Phi-gslE Ph-sic1A Skt-sic1A และ SC

กล้วย

ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)

พบว่าคุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืชคือ ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช มีข้อจำกัดด้านปริมาณน้ำฝน (r) ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช มีข้อจำกัดด้านการระบายน้ำ (o) และความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร มีข้อจำกัดด้านปริมาณอินทรีย์วัตถุ (m) ปริมาณฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ (p) และปริมาณโพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์ (k) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Skt-sic1A

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่าคุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืชคือ ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช มีข้อจำกัดด้านปริมาณเนื้อดิน (s) และสภาวะการหยั่งลึกของรากพืชมีข้อจำกัดด้านความลึกของดิน (d) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Phi-gclC และ Phi-gclD

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่าคุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืชคือ ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช มีข้อจำกัดด้านปริมาณเนื้อดิน (s) สภาวะการหยั่งลึกของรากพืชมีข้อจำกัดด้านความลึกของดิน (d) ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช มีข้อจำกัดด้านการระบายน้ำ (o) และสภาวะการเขตกรรม มีข้อจำกัดด้านความลาดชัน (g) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Phi-gslB Phi-gslE Ph-sic1A และ SC

ยางพารา

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่าคุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืชคือ ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช มีข้อกำหนดด้านปริมาณน้ำฝน (r) และเนื้อดิน (s) และสภาวะการหยั่งลึกของรากพืชมีข้อกำหนดด้านความลึกของดิน (d) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Phi-gclC และ Phi-gclD

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่าคุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืชคือ ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช มีข้อกำหนดด้านปริมาณเนื้อดิน (s) สภาวะการหยั่งลึกของรากพืชมีข้อกำหนดด้านความลึกของดิน (d) ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช มีข้อกำหนดด้านการระบายน้ำ (o) และสภาวะการเขตกรรม มีข้อกำหนดด้านความลาดชัน (g) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Phi-gslB Phi-gslE Ph-sic1A Skt-sic1A และ SC

มะม่วง

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่าคุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืชคือ ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช มีข้อกำหนดด้านปริมาณเนื้อดิน (s) สภาวะการหยั่งลึกของรากพืชมีข้อกำหนดด้านความลึกของดิน (d) และสภาวะการเขตกรรม มีข้อกำหนดด้านความลาดชัน (g) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Phi-gclC Phi-gclD Phi-gslB และ Phi-gslE

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่าคุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืชคือ ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช มีข้อกำหนดด้านการระบายน้ำ (o) และสภาวะการเขตกรรม มีข้อกำหนดด้านความลาดชัน (g) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Ph-sic1A Skt-sic1A และ SC

มะขาม

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่าคุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืชคือ ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช มีข้อกำหนดด้านเนื้อดิน (s) ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช มีข้อกำหนดด้านการระบายน้ำ (o) สภาวะการหยั่งลึกของรากพืชมีข้อกำหนดด้านความลึกของดิน (d) และสภาวะการเขตกรรม มีข้อกำหนดด้านความลาดชัน (g) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Phi-gclC Phi-gclD Phi-gslB Phi-gslE Ph-sic1A Skt-sic1A และ SC

ลำไย

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่าคุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืชคือ ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช มีข้อกำหนดด้านเนื้อดิน (s) ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช มีข้อกำหนดด้านการระบายน้ำ (o) สภาวะการหยั่งลึกของรากพืชมีข้อกำหนดด้านความลึกของดิน (d) และสภาวะการเขตกรรม มีข้อกำหนดด้านความลาดชัน (g) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Phi-gclC Phi-gclD Phi-gslB Phi-gslE Ph-sic1A Skt-sic1A และ SC

ลันจี

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่าคุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืชคือ ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช มีข้อจำกัดด้านเนื้อดิน (s) ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช มีข้อจำกัดด้านการระบายน้ำ (o) และสภาวะการเขตกรรม มีข้อจำกัดด้านความลาดชัน (g) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Phi-gclC Phi-gclD Phi-gslB Phi-gslE Ph-siclA Skt-siclA และ SC

ตารางที่ 5-1 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดินตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอบ้านดง จังหวัดบุรีรัมย์

ชุดดิน	ข้าว	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	มันสำปะหลัง	กล้วย	ยาพารา	มะม่วง	มะขาม	ลำไย	ลิ้นจี่
Phi-gclC	N	N	S3sd	S3sd	S3rsd	S3d	N	N	N
Phi-gclD	N	N	S3sd	S3sd	S3rsd	S3d	N	N	N
Phi-gslB	N	N	S3sd	N	N	S3sd	N	N	N
Phi-gslE	N	N	N	N	N	S3sdg	N	N	N
Ph-sic1A	S2rcmpk	N	N	N	N	N	N	N	N
Skt-sic1A	S2rcmpk	S3o	N	S2rompk	N	N	N	N	N
SC	N	N	N	N	N	N	N	N	N

หมายเหตุ : 1. คำอธิบายชุดดินดูจากตารางหน่วยแผนที่ดินตำบลเวียงหัว อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

2. ข้อจำกัดในการประเมินคุณภาพที่ดิน

r = ปริมาณน้ำฝน

b = ความอึดตัวของดิน

m = ปริมาณอินทรีย์วัตถุ

k = ปริมาณโพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์

d = ความลึกของดิน

s = เนื้อดิน

o = การระบายน้ำ

c = ความจุในการแลกเปลี่ยนประจุบวก

p = ปริมาณฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์

a = ปฏิกริยาของดิน

g = ความลาดชัน

บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน

6.1 ปรัชญาในการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบล

ในการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลฉบับนี้ได้ใช้ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”¹ เป็นหลัก โดยมีรายละเอียดดังนี้

“เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

¹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550: 6-7) ได้หมายเหตุว่า “ประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปใช้และเผยแพร่ได้ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป

6.2 นโยบายแห่งรัฐในการกำหนดแผนการใช้ที่ดินตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 6-1 นโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องกับแผนการใช้ที่ดิน ศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

ลำดับที่	กฎหมาย/ยุทธศาสตร์/ แผนการปฏิบัติ/แผนแม่บท	รายละเอียด
1	รัฐธรรมนูญแห่งอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ²	มาตรา 72 (1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศไทยเหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน
2	ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ³	ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
3	คำแถลงนโยบายของ คณะรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันที่ 25 กรกฎาคม 2562	<u>นโยบายหลัก</u> 5. การพัฒนาเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขันของไทย 5.3 พัฒนาภาคเกษตร 5.3.2 ลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตที่เหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดภาระทางการเงินการคลังของภาครัฐ 5.3.4 ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตร 5.3.5 ดูแลเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย ให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ในที่ดินทำกิน แหล่งเงินทุน โครงสร้างพื้นฐาน และปัจจัยการผลิตต่าง ๆ 10. การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและการรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืน 10.2 ปรับปรุงระบบที่ดินทำกินและลดความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองที่ดิน 10.3 ส่งเสริมการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ แหล่งน้ำชุมชน และทะเล <u>นโยบายเร่งด่วน</u> 4. การให้ความช่วยเหลือเกษตรกรและพัฒนานวัตกรรม
4	แผนการปฏิรูปประเทศด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ⁴	ประเด็นย่อยที่ 2.1 จัดทำแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศประเด็นย่อยที่ 2.2 ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
5	แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)	ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

² ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอน 40 ก หน้า 18 ลงวันที่ 6 เมษายน 2560

³ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอน 82 ก หน้า 8 วันที่ 13 ตุลาคม 2561

⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอน 24 ก หน้า 98. 102-103 ลงวันที่ 6 เมษายน 2561 (เล่มที่ 4)

6	นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2560-2579)	ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการใช้ที่ดินและทรัพยากรดินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน
7	แผนพัฒนาภาคเหนือ พ.ศ. 2560-2565	ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยกระดับเป็นฐานการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์และเกษตรปลอดภัยเชื่อมโยงสู่อุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปที่สร้างมูลค่าเพิ่มสูง ยุทธศาสตร์ที่ 5 อนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำให้คงความสมบูรณ์ จัดระบบการบริหารจัดการน้ำอย่างเหมาะสมและเชื่อมโยงพื้นที่เกษตรให้ทั่วถึง ป้องกันและแก้ไขปัญหาลพิษหมอกควันอย่างยั่งยืน
8	การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 (พ.ศ. 2561-2565)	ประเด็นการพัฒนาด้านที่ 2 การสร้างความเข้มแข็งและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรที่มีศักยภาพ ประเด็นการพัฒนาด้านที่ 4 ดำรงทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและพลังงานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การเป็นกลุ่มจังหวัดสีเขียว
9	ยุทธศาสตร์จังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2562	ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรคุณภาพมาตรฐานสากลและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ดำรงความสมบูรณ์และยั่งยืน
10	ยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย	ยุทธศาสตร์ที่ 1. การพัฒนาโครงการพื้นฐาน การค้า การลงทุนและโลจิสติกส์ ยุทธศาสตร์ที่ 2. การพัฒนาการสร้างความเข้มแข็งให้ภาคเกษตรอุตสาหกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าเพิ่ม ยุทธศาสตร์ที่ 5.การพัฒนาการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี

6.3 การกำหนดเขตการใช้ที่ดิน

การวางแผนการใช้ที่ดินเป็นกระบวนการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อใช้ตัดสินใจในการกำหนดรูปแบบหรือกิจกรรมการใช้ที่ดินที่เหมาะสมไว้ล่วงหน้า โดยมีพื้นฐานจากศักยภาพการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรดินตามธรรมชาติ สภาพเศรษฐกิจและสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุด การวางแผนการใช้ที่ดินมิได้สิ้นสุดลงในขั้นตอนการตัดสินใจว่าที่ดินจะทำอะไรดีที่สุด แต่จะต้องรวมถึงการจัดทำมาตรการทุกด้านในการใช้ที่ดินเพื่อให้บรรลุถึงความต้องการใช้ที่ดินนั้น จำเป็นต้องระบุถึงมาตรการ กิจกรรม โครงการ แผนงาน และนโยบายที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ ซึ่งจะช่วยให้บรรลุถึงความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

การวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล เป็นการวิเคราะห์และประเมินข้อมูลด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ เพื่อกำหนดการใช้พื้นที่อย่างเป็นระบบ เป็นการตัดสินใจในการใช้พื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ และตรงตามความต้องการของชุมชน โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการที่จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ โดยมีความมุ่งหมายให้การใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นนั้น ตอบสนองความต้องการของชุมชนมากที่สุด การกำหนดเขตการใช้ที่ดินตำบล ศรีโพธิ์เงิน ใช้ยุทธศาสตร์จังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2562 เป็นแนวทาง ซึ่งยุทธศาสตร์จังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2562 ได้เชื่อมโยง กับนโยบายรัฐบาล แผนบริหารราชการแผ่นดิน ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 แผนปฏิรูปประเทศ รวมทั้งแผนพัฒนารายสาขาต่าง ๆ หรือแผนเฉพาะด้าน เช่น แผนพัฒนาการเกษตร แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

6.4 เขตการใช้ที่ดิน

แผนการใช้ที่ดินตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย ได้กำหนดออกเป็น 4 เขต ได้แก่ เขตพื้นที่ป่าไม้ เขตพื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง และพื้นที่แหล่งน้ำ รายละเอียดดังตารางที่ 6-2 และรูปที่ 6-1

ตารางที่ 6-2 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
1. เขตพื้นที่ป่าไม้	10,494	57.94
1.1 เขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์	10,298	56.85
1.2 เขตพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ	119	0.66
1.3 เขตป่าไม้นอกเขตป่าตามกฎหมาย	77	0.43
2. เขตพื้นที่เกษตรกรรม	6,600	36.43
2.1 เขตทำนา	5,197	28.69
1) เขตทำนาพื้นที่ลุ่ม	5,135	28.35
2) เขตทำนาพื้นที่ดอน	62	0.34
2.2 เขตปลูกพืชไร่	420	2.32
- เขตปลูกข้าวโพด	420	2.32
2.3 เขตปลูกไม้ผล	754	4.16
- เขตปลูกลำไย	754	4.16
2.4 เขตปลูกไม้ยืนต้น	80	0.44
- เขตปลูกยางพารา	80	0.44
2.5 เขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	149	0.82
3. พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	791	4.37
4. พื้นที่แหล่งน้ำ	229	1.26
รวม	18,114	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

6.4.1 เขตป่าไม้

มีเนื้อที่ 10,494 ไร่ หรือร้อยละ 57.94 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมาย และมติคณะรัฐมนตรี ได้แก่ อุทยานแห่งชาติป่าแม่ปืม ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่ปืม และป่าแม่พุง และป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ฮ้องป้อ ป่าห้วยแก้ว และป่าแม่อิงฝิ่งซ้าย รวมไปถึงพื้นที่คงสภาพป่าแต่อยู่นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ หรือพื้นที่ที่มีสภาพเป็นป่าสมบูรณ์แต่ได้รับการประกาศให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดิน พื้นที่ชุ่มน้ำ และพื้นที่อื่นๆ เช่น ไม้ละเมาะ เป็นต้น ซึ่งเขตดังกล่าวเป็นพื้นที่แหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญของกลุ่มน้ำแม่อิงตอนบน

6.4.2 เขตเกษตรกรรม

มีเนื้อที่ 6,600 ไร่ หรือร้อยละ 36.43 ของเนื้อที่ตำบล แบ่งออกเป็น 5 เขต ดังนี้

1) เขตนาข้าว

1.1) เขตทำนาพื้นที่ลุ่ม มีเนื้อที่ 5,135 ไร่ หรือร้อยละ 28.35 ของเนื้อที่ตำบล ชุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือ ชุดดินสุโขทัย (Skt) และชุดดินพาน (Ph) ตามลำดับ

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- ขาดแคลนน้ำ เนื่องจากฝนทิ้งช่วง
- น้ำท่วมในช่วงที่ฝนตกชุก

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยการเพิ่มอินทรีย์วัตถุ เพื่อปรับปรุงโครงสร้างของดิน เพิ่มการอุ้มน้ำของดินและเพิ่มธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อพืช ควบคู่กับปุ๋ยเคมีในอัตราส่วนที่เหมาะสม

- พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
- ขุดลอกแหล่งน้ำให้มีการกักเก็บน้ำได้ดีขึ้น
- พัฒนาระบบส่งน้ำ และการระบายน้ำออกจากพื้นที่นา ช่วงที่ฝนตกชุก
- ส่งเสริมการปลูกพืชหลังนาเพื่อเป็นรายได้เสริม เช่น ถั่วเหลือง ปอเทือง และ

ปลูกพืชผักปลอดภัย

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน เพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุ และธาตุอาหารในดิน โดยการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และปุ๋ยพืชสด

- ถ่ายทอดเทคโนโลยีวิศวกรรมพัฒนาที่ดินในการผลิต และใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ

- รมรณรงค์การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสด
- สนับสนุนการสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็ก และบ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นๆ

1) กรมชลประทาน สนับสนุนเรื่อง ฝ่ายน้ำล้น การขุดลอกแหล่งน้ำ คลองส่งน้ำ และระบายน้ำ

2) กรมการข้าว สนับสนุนเรื่อง การถ่ายทอดเทคโนโลยีในการป้องกัน และกำจัดโรคแมลงของข้าว

3) องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สนับสนุนเรื่องการสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการเกษตร รวมทั้งการทำถนนเข้าสู่แปลงนาข้าว

1.2) เขตทำนาพื้นที่ดอน มีเนื้อที่ 62 ไร่ หรือร้อยละ 0.34 ของเนื้อที่ตำบล ชุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือ ชุดดินไพศาลี (Phi)

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- หน้าดินค่อนข้างแน่นทึบ ทำให้ไถพรวนยาก และทำให้ข้าวแตกกอยาก
- ขาดแคลนน้ำ เนื่องจากฝนทิ้งช่วง

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยการเพิ่มอินทรีย์วัตถุ เพื่อปรับปรุงโครงสร้างของดิน เพิ่มการอุ้มน้ำของดิน และเพิ่มธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อพืช ควบคู่กับปุ๋ยเคมีในอัตราส่วนที่เหมาะสม

- ควรมีการปรับสภาพพื้นที่ในแปลงนา เพื่อควบคุมระดับการแช่ขังของน้ำในช่วงการเพาะปลูกพืชให้เหมาะสม

- พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน เพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุและธาตุอาหารพืช โดยการใส่ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอกและปุ๋ยพืชสด

- ถ่ายทอดเทคโนโลยีนวัตกรรมพัฒนาที่ดินในการผลิตและการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ปุ๋ยชีวภาพ

- รมรงค์การไกลบตอซัง และส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสด
- สนับสนุนการจัดรูปแปลงนา
- สนับสนุนการสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็ก และบ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นๆ

- 1) กรมชลประทาน สนับสนุนเรื่องการสร้างฝายน้ำล้น ขุดลอกแหล่งน้ำและคลองส่งน้ำ
- 2) กรมการข้าว สนับสนุนเรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยี ในการป้องกันและกำจัดโรคแมลงของข้าว
- 3) องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สนับสนุนเรื่องการสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการเกษตร

2) เขตปลูกพืชไร่

2.1) เขตปลูกข้าวโพด มีเนื้อที่ 420 ไร่ หรือร้อยละ 2.32 ของเนื้อที่ตำบล ขุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือขุดดินไพศาลี (Phi) และขุดดินสุโขทัย (Skt) ตามลำดับ

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- ส่วนใหญ่ดินค่อนข้างเป็นกรด
- การชะล้างพังทลายของหน้าดิน
- ขาดแคลนน้ำ เนื่องจากฝนทิ้งช่วง

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ หรือปุ๋ยชีวภาพ ควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเคมีในอัตราส่วนที่เหมาะสม

- ปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- ป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน
- พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

- การจัดระบบปลูกพืชที่เหมาะสม จะช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน ลดจำนวนโรคและแมลงศัตรูพืชให้น้อยลง และลดการชะล้างพังทลายของดิน

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และปุ๋ยพืชสด
- ถ่ายทอดเทคโนโลยีนวัตกรรมกรมพัฒนาที่ดินในการผลิต การใช้ปุ๋ยอินทรีย์

และปุ๋ยชีวภาพ

- รมรงค์การโลกlobalต่อชั่ง และส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสด
- การใช้ปูนโดโลไมท์เพื่อปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- สนับสนุนการสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ทั้งวิธีพืชและวิธีกล
- สนับสนุนการขุดบ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นๆ

1) กรมส่งเสริมการเกษตร สนับสนุนพันธุ์ข้าวโพดที่ให้ผลผลิตสูง รวมทั้งเทคโนโลยีในการผลิต

2) กรมชลประทาน สนับสนุนการขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติ และคลองส่งน้ำ

3) เขตไม้ผล

3.1) เขตปลูกลำไย มีเนื้อที่ 754 ไร่ หรือร้อยละ 4.16 ของเนื้อที่ตำบล ชุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือ ชุดดินไพศาลี (Phi) และชุดดินสุโขทัย (Skt) ตามลำดับ

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- ดินค่อนข้างเป็นกรด
- ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง
- มีการชะล้างพังทลายของหน้าดินสูงในพื้นที่ลาดชัน

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยชีวภาพ ควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเคมีในอัตราส่วนที่เหมาะสม

- ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน
- จัดสร้างแหล่งน้ำในไร่นาเพื่อลดความเสี่ยงจากภาวะแล้ง

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ หรือปุ๋ยชีวภาพ ควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเคมีในอัตราที่เหมาะสม

- สนับสนุนการใช้ปูนโดโลไมท์ เพื่อปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- การวิเคราะห์ตัวอย่างดิน และให้คำแนะนำการจัดการดิน น้ำ และพืช
- สนับสนุนการสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยวิธีพืชและวิธีกล

กิจกรรมที่ขอสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นๆ

1) กรมส่งเสริมการเกษตร ส่งเสริมและอบรมเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการปลูกไม้ผลให้ได้ผลผลิตสูง และมีคุณภาพ

2) กรมชลประทาน สนับสนุนการทำอ่างเก็บน้ำ และฝาย เพื่อลดความเสี่ยงจากภาวะแล้ง

3) กรมทรัพยากรน้ำบาดาล สนับสนุนการขุดเจาะบ่อบาดาล

4) เขตปลูกไม้ยืนต้น

4.1) เขตปลูกยางพารา มีเนื้อที่ 80 ไร่ หรือร้อยละ 0.44 ของเนื้อที่ตำบล เขตดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือ เขตดินไพศาลี (Phi) และเขตดินสุโขทัย (Skt) ตามลำดับ

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- ดินค่อนข้างเป็นกรด
- มีการชะล้างพังทลายของหน้าดินสูงในพื้นที่ลาดชัน

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์
- ปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- ป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ให้ถูกต้องตามลักษณะดิน

- สนับสนุนการใช้ปูนโดโลไมท์ เพื่อปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- ส่งเสริมและสนับสนุนมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นๆ

1) การขยายแห่งประเทศไทย ส่งเสริมและอบรมเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี ในการปลูกยางพาราคุณภาพดี และให้ผลผลิตสูง

อนึ่งหากเกษตรกรต้องการจะปรับเปลี่ยนยางพาราไปปลูกพืชชนิดอื่น ได้จัดทำทางเลือกไว้ให้ดังภาคผนวก 2

5) เขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีเนื้อที่ 149 ไร่หรือร้อยละ 0.82 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพพื้นที่เป็นสถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ได้แก่ สถานที่เพาะเลี้ยงปลา เป็นต้น

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ต้องปฏิบัติตามนโยบายด้านการใช้พื้นที่เพื่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอย่างเข้มงวด เนื่องจากกิจกรรมนี้อาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่ข้างเคียง

- ควรกำหนดเขตการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำให้ชัดเจนเพื่อควบคุมและป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ

6.4.3 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง

มีเนื้อที่ 791 ไร่ หรือร้อยละ 4.37 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วยเขตชุมชน สถานที่ราชการ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจและสถานที่ที่เกิดจากการกิจกรรมของชุมชน (ที่ทิ้งขยะ) และระบบโครงข่ายคมนาคม จำแนกตามข้อมูลจากการสำรวจสภาพการใช้ที่ดินตำบลศรีโพธิ์เงิน (กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน, 2561) ร่วมกับจากการสำรวจภาคสนามเพิ่มเติม และคำนวณเนื้อที่ด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

พื้นที่ชุมชนที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดินนี้ เป็นชุมชนที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน หากมีการขยายตัวในอนาคต ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562

กิจกรรมของส่วนราชการอื่นที่ขอรับการสนับสนุนได้แก่

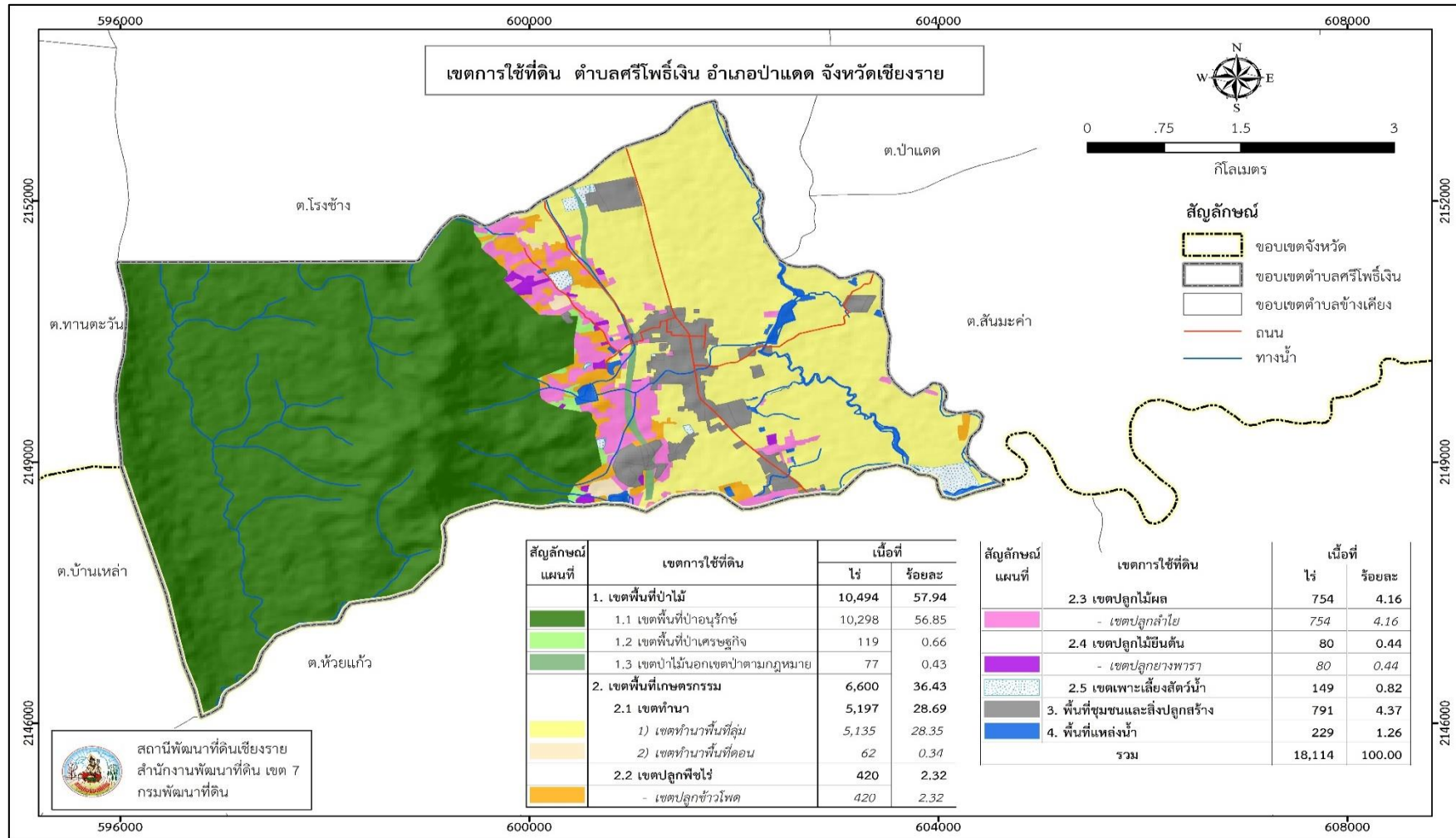
องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สนับสนุนเรื่อง เครื่องสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์ ระบบประปาเพื่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน

6.4.4 เขตแหล่งน้ำ

มีเนื้อที่ 229 ไร่ หรือร้อยละ 1.26 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึงต่างๆ อ่างเก็บน้ำและบ่อน้ำ แหล่งน้ำเหล่านี้ใช้ประโยชน์ทั้งทางด้านเก็บกักน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และใช้ในด้านการเกษตรกรรม ตลอดจนเป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติและแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของชุมชน

แหล่งน้ำในเขตนี้เป็นแหล่งน้ำที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันจะมีการพัฒนาแหล่งน้ำในระยะต่อไป โปรดดูรายละเอียดในบทที่ 7 หัวข้อ 7.5 และ 7.6

รูปแบบการพัฒนาและแนวทางการจัดการ ควรดูแลรักษาแหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นไม่ให้เสื่อมโทรมทั้งด้านคุณภาพของน้ำและการกักเก็บน้ำ ไม่ปล่อยให้ลำน้ำตื้นเขินและถูกบุกรุก หมั่นขุดลอกคูคลอง ไม่ทิ้งขยะหรือปล่อยน้ำเสียลงในแหล่งน้ำ เร่งรัดพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กให้กระจายอยู่ทั่วพื้นที่ เพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภคและการเพาะปลูกในช่วงขาดน้ำ

ภาพที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

6.5 ระบบการปลูกพืชตามแผนการใช้ที่ดิน

ชนิดพืช	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
บริเวณพื้นที่ราบลุ่ม												
1. ข้าว-ข้าว-ปอเทือง												
2. ข้าว-ข้าวโพด-ปอเทือง												
3. ข้าว-พืชผัก-ปอเทือง												
4. กล้าย												
5. เกษตรผสมผสาน												
บริเวณพื้นที่ดอน												
1. ข้าว-ปอเทือง												
2. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์-ปอเทือง												
3. มันสำปะหลัง												
4. ไม้ยืนต้น												
5. ไม้ผล												

ภาพที่ 6-2 ระบบการปลูกพืชตามแผนการใช้ที่ดิน ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอบ้านดง จังหวัดเชียงราย

6.6 การจัดการความเสี่ยง

การแก้ไขปัญหาตามที่มีข้อเสนอจากชุมชนและเทศบาลตำบลศรีโพธิ์เงินให้แก้ไขปัญหา
รวม 5 ประการ คือ (1) การขุดลอกแหล่งน้ำในปัจจุบันซึ่งรวมถึงอ่างเก็บน้ำ ฝ่ายกั้นน้ำ ลำเหมือง
เป็นต้น (2) สร้างอ่าง ฝ่ายเก็บน้ำเพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิม (3) ก่อสร้างคลองส่งน้ำเพื่อการกระจาย
น้ำ (4) ขุดเจาะบ่อบาดาลระบบพลังงานแสงอาทิตย์ และ(5) ป้องกั้นน้ำท่วม นั้นไม่สามารถแก้ไข
ปัญหาแต่ละเรื่องและแต่ละพื้นที่ได้ จำเป็นต้องดำเนินการเป็นระบบทั้งตำบล จึงจะสามารถแก้ไขปัญหา
ทั้ง 5 ประการได้

บทที่ 7

การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ภายหลังการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย แล้วจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำเป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณและกิจกรรมต่างๆ ที่จะดำเนินการใน ปีงบประมาณ 2564

7.1.2 นำแผนการใช้ที่ดินตำบลศรีโพธิ์เงิน ไปเสนอต่อสภาเทศบาลตำบลศรีโพธิ์เงิน เพื่อมีมติให้ความร่วมมือในกิจกรรมพัฒนาที่ดินดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้ในแผน

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินเชียงราย เสนอเป้าหมายและงบประมาณให้รายงานมายังกรมพัฒนาที่ดิน

7.2 ตัวชี้วัด

กิจกรรมที่กรมพัฒนาที่ดินจะดำเนินการในตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย จำนวน 4 โครงการ ดังนี้

- 1) การบริหารจัดการน้ำ
- 2) การปรับปรุงบำรุงดิน
- 3) ฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน
- 4) การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

7.3 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2564

งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

เขตพื้นที่เกษตรกรรม

1) เขตทำนา มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

- 1.1) การปรับปรุงบำรุงดิน
  - 1.1.1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์
  - 1.1.2) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด
  - 1.1.3) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด
  - 1.1.4) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
  - 1.1.5) การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์
  - 1.1.6) การรณรงค์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
  - 1.1.7) การจัดหาปุ๋ยอินทรีย์
  - 1.1.8) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด

- 1.2) การบริหารจัดการน้ำ
  - 1.2.1) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
  - 1.2.2) การก่อสร้างระบบส่งน้ำ
- 1.3) การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน
  - 1.3.1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
  - 1.3.2) การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำลุ่ม-ดอน

2) เขตปลูกพืชไร่ เขตปลูกไม้ผล และเขตปลูกไม้ยืนต้น มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

- 2.1) การปรับปรุงบำรุงดิน
  - 2.1.1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์
  - 2.1.2) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด
  - 2.1.3) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด
  - 2.1.4) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
  - 2.1.5) การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์
  - 2.1.6) การจัดหาปุ๋ยไนโตรเจน
  - 2.1.7) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด
- 2.2) การบริหารจัดการน้ำ
  - 2.2.1) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
  - 2.2.2) การก่อสร้างระบบส่งน้ำ
- 2.3) การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน
  - 2.3.1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
  - 2.3.2) การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำพร้อมปลูกไม้ยืนต้นโตเร็ว

3) เขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

- 3.1) การบริหารจัดการน้ำ
    - 3.1.1) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
- (ตารางที่ 7-1)

7.4 กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น

7.4.1 เขตพื้นที่เกษตรกรรม

- 1) เขตทำนา มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้
  - 1.1) ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชหลังนาและหาตลาดรองรับ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงราย/สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเชียงราย)
  - 1.2) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการใช้พันธุ์ข้าว (กรมการข้าว)

1.3) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการป้องกันกำจัดศัตรูข้าวและการจัดการโรค/แมลง (กรมการข้าว)

1.4) ถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (กรมการข้าว)

2) เขตปลูกพืชไร่ เขตปลูกไม้ผล และเขตปลูกไม้ยืนต้น มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้

2.1) ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาตลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสมและต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงราย/สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเชียงราย)

2.2) การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP) (กรมวิชาการเกษตร)

2.3. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร)

2.4) สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาล (ทหารช่างพัฒนา/กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)

3) เขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้ ส่งเสริม/สนับสนุนการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเศรษฐกิจ (สำนักงานประมงจังหวัดเชียงราย)

7.4.2 พื้นที่แหล่งน้ำ มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้ สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทานเชียงราย)

(ตารางที่ 7-2)

7.5 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการดำเนินการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เทศบาลตำบลศรีโพธิ์เงิน เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2563 ได้มีความต้องการของประชาชนที่ต้องการให้ดำเนินการเกี่ยวกับแหล่งน้ำเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ การพัฒนาระบบส่งน้ำ การก่อสร้างฝาย รวม 7 รายการ ดังนี้

7.5.1 การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

- 1) โครงการขุดลอกอ่างเก็บน้ำห้วยโป่ง 1 แห่ง
- 2) โครงการขุดลอกขยายอ่างห้วยดอกด้าย 1 แห่ง
- 3) โครงการขุดลอกลำห้วยร่องไผ่
- 4) โครงการขุดลอกลำห้วยร่องบง
- 5) โครงการก่อสร้างระบบสูบน้ำบาดาลพลังงานแสงอาทิตย์ จำนวน 8 หมู่บ้าน

7.5.2 การพัฒนาระบบส่งน้ำ

- 1) โครงการก่อสร้างคลองส่งน้ำด้วยซีเมนต์ ในพื้นที่หมู่ 8

7.5.3 การก่อสร้างฝาย

- 1) โครงการก่อสร้างฝายน้ำล้นในลำห้วยร่องบง ในพื้นที่หมู่ 7

เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและการขอรับการสนับสนุนแผนงานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ กรมพัฒนาที่ดินได้วิเคราะห์เบื้องต้น ดังต่อไปนี้

ปัญหาของตำบลศรีโพธิ์เงิน ในภาพรวมจะสรุปได้ว่า มีปัญหาสำคัญ 2 ประการ คือ (1) ปัญหาความเสื่อมโทรมของดิน และ (2) ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ปัญหารองลงมา คือ ปัญหาการถือครองที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติป่าแม่ปืม เขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ปืม ป่าแม่พุง ปัญหาดังกล่าวนี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของราษฎรในชุมชนโดยรวม

ในกรณีของปัญหาความเสื่อมโทรมของที่ดินนั้นจะรวมถึง (1) การชะล้างพังทลายของดิน (2) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ในพื้นที่ตำบลศรีโพธิ์เงิน ด้านตะวันตกเป็นพื้นที่สูงชัน เป็นดินในพื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน จึงไม่ค่อยจะเหมาะสมต่อการเกษตร จากการวิเคราะห์ความลาดชันของตำบลศรีโพธิ์เงิน ซึ่งมีเนื้อที่รวม 18,114 ไร่ นั้น พบว่า ระดับความลาดชันมากกว่า 5% ขึ้นไป มีจำนวนมากถึง 10,828 ไร่ มีที่ราบที่ระดับความลาดชัน 0-5% เพียง 7,286 ไร่เท่านั้น จากการที่สภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่ลาดชันดังกล่าวนี้ ผลกระทบที่ตามมา คือ เกิดการชะล้างพังทลายของดินที่พบว่ามี ความรุนแรงปานกลางถึงรุนแรงมากที่สุดรวม 7,413 ไร่ หน้าที่ดินที่ถูกชะล้างลงมาสู่เบื้องล่างจึงไปทับถมลำน้ำตามธรรมชาติเหมือน ฝาย และอ่างเก็บน้ำจนตื้นเขินไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ได้ตามที่ควรจะเป็น การขาดแคลนน้ำจึงเกิดขึ้นทุกหมู่บ้านในตำบลศรีโพธิ์เงิน ทั้งเพื่ออุปโภค-บริโภคและการเกษตร นอกจากนี้ในพื้นที่ที่มีความลาดชันมากกว่า 12% นั้นยังไม่มีระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ จึงเกิดปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน ส่วนปัญหาความอุดมสมบูรณ์ของดินที่เกิดขึ้นนั้น เนื่องจากการใช้ที่ดินติดต่อกันเป็นเวลานานโครงสร้างของดินได้มีการเปลี่ยนแปลง ในพื้นที่ที่มีการไถพรวนด้วยเครื่องจักรกลติดต่อกันเป็นเวลานานทำให้ดินแน่นตัว น้ำในดินและอากาศในดินที่เคยมีอยู่สูญหายไป ส่วนธาตุอาหารและอินทรีย์วัตถุ ก็มีปริมาณลดลงเช่นเดียวกัน เนื่องจากพืชนำไปใช้ และอินทรีย์วัตถุได้สลายตัวไป

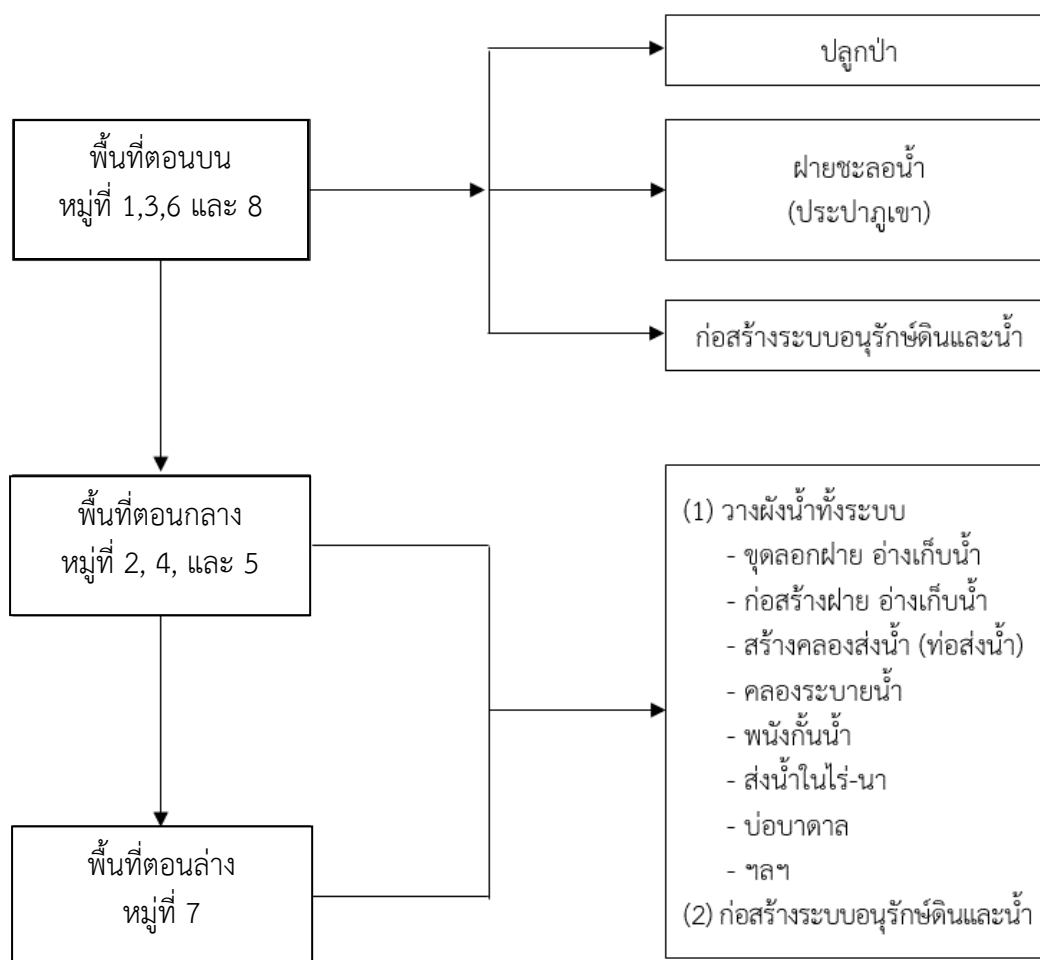

ในกรณีของการขาดแคลนนํ้า นั้น นอกจากมีผลจากการทับถมของตะกอนดินในแหล่งนํ้าจวนตื้นเขินดังกล่าวข้างต้นแล้ว การที่ประชากรเพิ่มขึ้น กิจกรรมการใช้นํ้าเพิ่มขึ้น การเกษตรก็เพิ่มขึ้น รวมทั้งเหตุการณ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เช่น ปริมาณฝนน้อยกว่าปกติ ฝนทิ้งช่วง จนเกิดความแห้งแล้ง การขาดแคลนนํ้าจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงมีข้อเสนอของหมู่บ้านทั้ง 8 หมู่บ้านในตำบลศรีโพธิ์เงินที่เร่งด่วน คือ “การจัดหานํ้า” โดยวิธีการต่างๆ ให้เพียงพอแก่ความต้องการ นอกจากนี้จะได้มีปัญหา นํ้าท่วมเพิ่มขึ้นอีกปัญหาหนึ่งในช่วงฤดูฝน

ประเด็นหลักจากข้อเสนอให้แก้ไขปัญหารื่องขาดแคลนนํ้าและนํ้าท่วม จะสรุปได้ว่ามี 6 ประการ คือ (1) การขุดลอกแหล่งนํ้าในปัจจุบันซึ่งรวมถึงอ่างเก็บนํ้า ฝ่ายกั้นนํ้า ลำห้วย เป็นต้น (2) สร้างอ่าง ฝ่ายเก็บนํ้าเพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิม (3) ก่อสร้างประปาภูเขาโดยส่งนํ้าด้วยท่อ P.E. (4) ขุดเจาะบ่อบาดาลพลังงานแสงอาทิตย์ (5) ก่อสร้างคลองส่งนํ้าเพื่อการกระจายนํ้า และ (6) ป้องกันนํ้าท่วม

เพื่อตอบสนองข้อเสนอดังกล่าวทั้ง 5 ประการนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นที่มีอยู่ในปัจจุบันแล้วสรุปได้ว่า “ไม่สามารถดำเนินการแก้ปัญหาหมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่งหรือใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งแล้วจะแก้ไขปัญหการขาดแคลนนํ้าหรือนํ้าท่วมทั้งตำบลศรีโพธิ์เงิน ได้โดยสิ้นเชิง”

การแก้ไขปัญหการขาดแคลนนํ้าหรือนํ้าท่วมจะต้องดำเนินการทั้งตำบลควบคู่กันทั้งปัญหการใช้ที่ดินในพื้นที่สูงชันในพื้นที่ตอนบน กับปัญหการขาดแคลนนํ้าในพื้นที่ตอนล่าง โดยจัดทำโครงการ “การพัฒนาที่ดินและนํ้าที่เป็นระบบ” ทั้งพื้นที่ตำบลที่รวมข้อเสนอในการแก้ไขปัญห 6 ประการไว้ด้วยกัน โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน คือ ตอนบนเป็นพื้นที่ในหมู่ที่ 1, 3, 6 และ 8 จะต้องมีการปลูกป่าสร้างฝายชะลอนํ้า เพื่อจัดทำประปาภูเขา และจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและนํ้า ในพื้นที่ตอนกลาง คือ หมู่ที่ 2, 4, และ 5 รวมพื้นที่ตอนล่าง คือ หมู่ที่ 7 นั้น จะต้องจัดทำการพัฒนาที่ดินและนํ้ารวมทั้งสองพื้นที่ไปด้วยกันเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นการขุดลอก ก่อสร้างอ่างเก็บนํ้า ก่อสร้างฝายกั้นนํ้า การขุดบ่อบาดาล การสร้างคลองส่งนํ้า คลองระบายนํ้า หรือพรางป้องกันนํ้าท่วม ดังรายละเอียดในรูปที่ 7-1

รูปที่ 7-1 ระบบการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอบ้านดง จังหวัดเชียงราย

7.6 ระยะเวลาดำเนินการ

7.6.1 ไตรมาสแรกของปีงบประมาณ 2564 (ต.ค.-ธ.ค.2564) กิจกรรมที่ต้องดำเนินการ คือ

1) สำรวจเพื่อออกแบบระบบพัฒนาที่ดินและน้ำทั้งตำบลโดยเริ่มต้นจาก พื้นที่ตอนบน หมู่ที่ 1, 3, 6 และ 8 โดยเน้น 3 กิจกรรม คือ

1.1) การปลูกป่า

1.2) ฝายชะลอน้ำ (เน้นการจัดทำประปาภูเขา)

1.3) การอนุรักษ์ดินและน้ำ

ในส่วนพื้นที่ตอนกลาง (หมู่ที่ 2, 4, และ 5) และพื้นที่ตอนล่าง (หมู่ที่ 7) ให้สำรวจออกแบบระบบน้ำทั้งระบบ ตามข้อเสนอ 6 ประการ คือ (1) การขุดลอกแหล่งที่มีอยู่แต่เดิม (2) ก่อสร้างแหล่งน้ำเพิ่มเติม (3) การสร้างระบบส่งน้ำ (4) การก่อสร้างระบบระบายน้ำ (5) บ่อบาดาล และ (6) ก่อสร้างพังกั้นน้ำ

7.6.2 การก่อสร้างในไตรมาสที่ 2-4 ของปีงบประมาณ 2564

1) งานเร่งด่วน

งานเร่งด่วน คือ การแก้ไขปัญหาหน้าอุบโภาคและบริโภาค โดยวิธีการจัดทำฝายชะลอน้ำบนพื้นที่ส่วนที่ 1 รวมทั้งการจัดทำประปาภูเขา

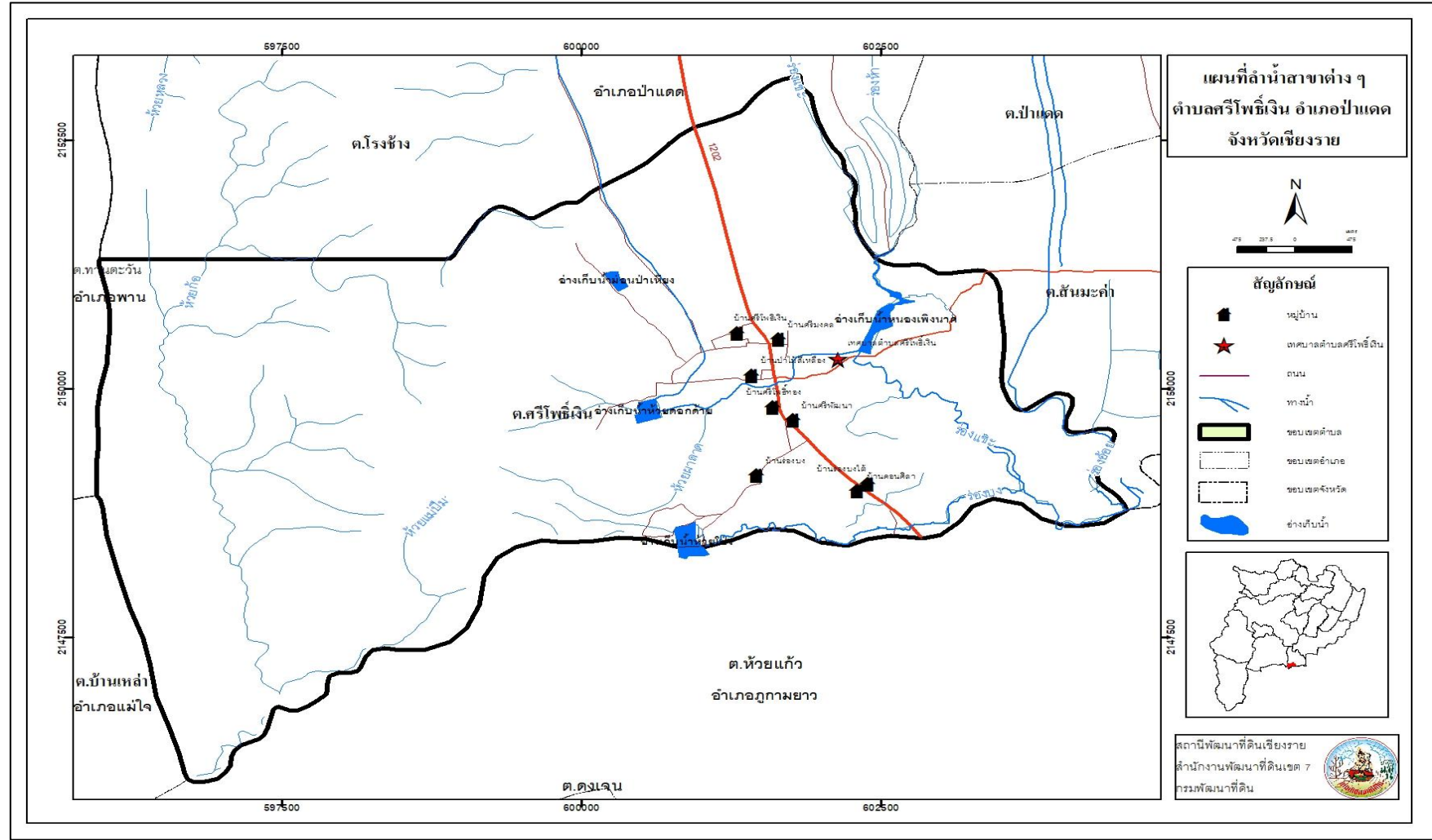
2) งานก่อสร้างตามงบประมาณ

ดำเนินการจัดทำโครงการตามผลการสำรวจและออกแบบ

7.6.3 การพัฒนาที่ดินและน้ำทั้งระบบ

อีกทางเลือกหนึ่งในการเร่งรัดแก้ไขปัญหาคือการเสื่อมโทรมของดิน และการขาดแคลนน้ำรวมทั้งน้ำท่วม คือ การประกาศเขตพื้นที่ตำบลศรีโพธิ์เงิน เป็นเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ ตามบทบัญญัติมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551

รูปที่ 7-2 ลำน้ำสาขาต่าง ๆ ตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2564

เขตการใช้ที่ดิน	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ
1 เขตพื้นที่เกษตรกรรม		
1.1 เขตทำนา เนื้อที่ 5,197ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน <ul style="list-style-type: none"> 1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ 35,000 1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด 10 ตัน 297,500 1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด 22,500 1.4 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร 25,000 1.5 การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์ 329,000 1.6 การรณรงค์ไกลบตอซัง 350,000 1.7 การจัดหาปุ๋ยไนโตรเจน 170,000 1.8 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด 3,000 2. การบริหารจัดการน้ำ <ul style="list-style-type: none"> 2.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน 104,000 2.2 การก่อสร้างระบบส่งน้ำ 2,500,000 3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน <ul style="list-style-type: none"> 3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ 240,000 3.2 การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำลุ่ม-ดอน 3,000,000 	

<p>1.1 เขตทำนา เนื้อที่ 5,197 ไร่</p>	<p>1. ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชหลังนาและหาตลาดรองรับ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงราย/สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเชียงราย)</p> <p>2. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการใช้พันธุ์ข้าว (กรมการข้าว)</p> <p>3. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการป้องกันกำจัดศัตรูข้าวและการจัดการโรค/แมลง (กรมการข้าว)</p> <p>4. ถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (กรมการข้าว)</p>
<p>1.2 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 420 ไร่</p> <p>1.3 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 754 ไร่</p> <p>1.4 เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 80 ไร่</p>	<p>1. ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาตลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสมและต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงราย/สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเชียงราย)</p> <p>2. การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP) (กรมวิชาการเกษตร)</p> <p>3. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริม</p>

เกษตรกรรม	การใช้สารอินทรีย์																		
-----------	-------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

แผนการใช้ที่ดินตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอบ้านดง จังหวัดเชียงราย

เขตนาข้าว,เขต ปลูกพืชไร่	1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์ พืชปุ๋ยสด	ตัน	10	10	10	10	10	50	297,500	297,500	297,500	297,500	297,500	1,487,500	พด.
เขตนาข้าว,เขต ปลูกพืชไร่/ไม้ผล/ ไม้ยืนต้น	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุง บำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	ไร่	1,500	1,500	1,500	1,500	1,000	7,000	22,500	22,500	22,500	22,500	15,000	105,000	พด.
เขตพื้นที่ เกษตรกรรม	1.4 การพัฒนากลุ่มเกษตรกร ใช้สารอินทรีย์ลดการใช้ สารเคมีทางการเกษตร	กลุ่ม	5	5	5	5	5	2	25,000	25,000	25,000	25,000	25,000	125,000	พด.
เขตนาข้าว,เขต ปลูกพืชไร่/ไม้ผล/ ไม้ยืนต้น	1.5 การจัดตั้งธนาคารปุ๋ย อินทรีย์	แห่ง	1	1	1	1	1	5	329,000	329,000	329,000	329,000	329,000	1,645,000	พด.
เขตนาข้าว,เขต	1.6 การจัดหาปุ๋ยอินทรีย์	ตัน	100	100	100	100	100	500	170,000	170,000	170,000	170,000	170,000	850,000	พด.

เขตนาข้าว	1.8 การรณรงค์ฝึกอบรม	ไร่	1,000	700	500	500	500	3,200	350,000	245,000	175,000	175,000	175,000	1,120,000	พด.
-----------	----------------------	-----	-------	-----	-----	-----	-----	-------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-----

ตาราง 7-3 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วย นับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงาน รับผิดชอบ	
			2564	2565	2566	2567	2568		2564	2565	2566	2567	2568			
	2. การบริหารจัดการน้ำ															
เขตพื้นที่ เกษตรกรรม	2.1 การก่อสร้างแหล่ง น้ำในไร่นานอกเขต ชลประทาน	บ่อ	5	5	5	5	5	25	104,000	104,000	104,000	104,000	104,000	520,000	พด.	
	3. การฟื้นฟูและป้องกัน การชะล้างพังทลายของ ดิน															

แผนการใช้จ่ายที่ดินตำบลศรีโพธิ์เงิน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

เขตพื้นที่ เกษตรกรรม, พื้นที่แหล่งน้ำ	3.1 การปลูกหญ้าแฝก เพื่อการอนุรักษ์ดินและ น้ำ	กล้า	200,000	200,000	200,000	200,000	200,000	1,000,000	240,000	240,000	240,000	240,000	240,000	1,200,000	พด.
	4. การจัดทำระบบ อนุรักษ์ดินและน้ำ														
เขตนาข้าว	4.1 การจัดทำระบบอนุรักษ์ ดินและน้ำลุ่ม-ดอน	ไร่	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	5,000	3,000,000	3,000,000	3,000,000	3,000,000	3,000,000	15,000,000	พด.
เขตนาข้าว,เขต ปลูกพืชไร่/ไม้ ผล/ไม้ยืนต้น	4.2 การจัดทำระบบ อนุรักษ์ดินและน้ำพร้อม ปลูกไม้ยืนต้นโตเร็ว	ไร่	250	250	250	250	250	1,250	425,000	425,000	425,000	425,000	425,000	2,125,000	พด.

หมายเหตุ: งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาที่ดิน.2557. ดิน นิยามและความหมาย. <https://www.ldd.go.th/ofswweb/thaisoil/p2.htm>. สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2561.
- กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน. 2560. **แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน มาตรฐาน 1: 25,000 (Shapefile)**. กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน. กรุงเทพฯ.
- กลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน. 2562. **แผนที่ด้านธรณีวิทยาและทรัพยากรธรณีตำบลศรีโพธิ์เงิน**. สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 กรมพัฒนาที่ดิน. เชียงราย. ข้อมูลจากการประมวลผลผ่านระบบภูมิสารสนเทศทางภูมิศาสตร์
- กองสำรวจและวิจัยทรัพยากรดิน. 2561. **แผนที่ชุดดิน มาตรฐาน 1: 25,000 (Shapefile)**. กรมพัฒนาที่ดิน. กรุงเทพฯ.
- ศันสนีย์ อรัญวาสน์ และคำรณ ไทรพิง. 2562. **คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดินสำหรับการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลและระดับจังหวัด**. กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สถานีอุตุนิยมวิทยาเชียงราย. 2559. **สถิติภูมิอากาศ**. กรมอุตุนิยมวิทยา. เอกสารจากเครื่องคอมพิวเตอร์.
- สารานุกรมวิกิพีเดีย. **นิยามของโมเดล DPSIR**, แหล่งที่มา <https://en.wikipedia.org/wiki/DPSIR>, สืบค้นเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2561.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ . 2559. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง (พ.ศ. 2560-2564)**. สำนักนายกรัฐมนตรี. กรุงเทพฯ
- สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2560. **นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2560-2579)**.
- สำนักพัฒนาอุตุนิยมวิทยา. 2561. **ปริมาณน้ำฝน**. กรมอุตุนิยมวิทยา กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- โสภณ ชมชาญ. 2521. **การจัดการดินเพื่อการเกษตร**. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- เทศบาลตำบลศรีโพธิ์เงิน. **แผนพัฒนาองค์การปกครองท้องถิ่นห้าปี (พ.ศ.2561 - 2565)** . <http://www.siphongoen.go.th> สืบค้นเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2563
- สำนักงานเกษตรอำเภอป่าแดด .2561 .**แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอป่าแดด ปี 2561 - 2565**
- FAO. 1974. **A Land Capability Appraisal.Indonesia Interim Report**. (AGL / INS).Rome
- FAO. 1993. **Guidelines for Land Use Planning**. Rome
- FAO and UNEP. 1997. **Negotiating a sustainable future for land**. Food and Agriculture Organization of the United Nations. Rome. Italy
- Kriatensen P. 2004, **The DPSIR Framework**. National Environmental Research Institute, Denmark. European Topic Centre, European Environment Agency.

ภาคผนวก

นโยบายของรัฐในการอนุญาตให้ราษฎรอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ป่าไม้

นโยบายของรัฐในกรณีนี้เป็นไปตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี ดังนี้

- (1) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562
- (2) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562
- (3) มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 มิถุนายน 2541
- (4) มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 26 พฤศจิกายน 2561

โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562¹

พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ได้กำหนดให้มีการช่วยเหลือประชาชนที่ทำการอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ ตามบทบัญญัติมาตรา 64 ดังนี้

มาตรา 64 ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช สืบสวนการถือครองที่ดินของประชาชนที่อยู่อาศัยหรือทำกินในอุทยานแห่งชาติแต่ละแห่งให้แล้วเสร็จภายในสองร้อยสี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

เมื่อพ้นระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง และรัฐบาลมีแผนงานหรือนโยบายในการช่วยเหลือประชาชนที่ไม่มีที่ดินทำกินและได้อยู่อาศัยหรือทำกินในอุทยานแห่งชาติที่มีการประกาศกำหนดมาก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติภายในอุทยานแห่งชาติโดยมิได้สิทธิในที่ดินนั้น เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อความเห็นชอบ โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

พระราชกฤษฎีกาตามวรรคสองต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือบุคคลที่ไม่มีที่ดินทำกินและได้อยู่อาศัยหรือทำกินในอุทยานแห่งชาติ ภายใต้กรอบมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 เรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ หรือตามคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 66/2557 เรื่อง เพิ่มเติมหน่วยงานสำหรับการปราบปราม หยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ และนโยบายการปฏิบัติงานเป็นการชั่วคราวในสถานการณ์ปัจจุบัน ลงวันที่ 17 มิถุนายน พุทธศักราช 2557 โดยต้องจัดให้มีแผนที่แสดงแนวเขตโครงการที่จะดำเนินการซึ่งจัดทำด้วยระบบภูมิสารสนเทศ หรือระบบอื่นซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกันแนบท้ายพระราชกฤษฎีกา และมีระยะเวลาการบังคับใช้คราวละไม่เกินสี่ปี และอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การพิจารณาและคุณสมบัติของบุคคลที่อยู่อาศัยหรือทำกินภายใต้โครงการที่จะดำเนินการ หน้าที่ของบุคคลที่อยู่อาศัยหรือทำกินในการอนุรักษ์ พันธุ์ ดูแลรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพภายในเขตพื้นที่ดำเนินโครงการหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการอยู่อาศัยหรือทำกิน และการสิ้นสุดการอยู่อาศัยหรือทำกิน และมาตรการในการกำกับดูแล การติดตาม และการประเมินผลการดำเนินโครงการ

¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 71ก ลงวันที่ 29 พฤษภาคม 2562

ในกรณีบุคคลที่อยู่อาศัยหรือทำกินได้ครอบครองที่ดิน ก่อสร้าง แผ้วถาง หรือทำด้วยประการใดๆ ให้เสื่อมสภาพหรือเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ไปจากเดิม เก็บหา นำออกไปทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตราย หรือทำให้เสื่อมสภาพ ซึ่งไม้ ดิน หิน กรวด ทราย แร่ ปิโตรเลียม หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น หรือกระทำการอื่นใดอันส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพ หรือทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือนำหรือปล่อยสัตว์ ในเขตพื้นที่โครงการตามพระราชกฤษฎีกาที่ตราขึ้นตามมาตรานี้ หากการกระทำดังกล่าวเป็นไปเพื่อการดำรงชีพอย่างเป็นปกติธุระ และได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการแล้ว ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

(2) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ²

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ได้กำหนดให้ช่วยเหลือประชาชนที่ทำกินอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ตามความในบทบัญญัติมาตรา 121 ดังนี้

มาตรา 121 ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชสำรวจการถือครองที่ดินของประชาชนที่อยู่อาศัยหรือทำกินในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าแต่ละแห่งให้แล้วเสร็จภายในสองร้อยสี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

เมื่อพ้นระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง และรัฐบาลมีแผนงานหรือนโยบายในการช่วยเหลือประชาชนที่ไม่มีที่ดินทำกินและได้อยู่อาศัยหรือทำกินในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าที่มีการประกาศกำหนดมาก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าโดยมิได้สิทธิในที่ดินนั้นเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบ โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

พระราชกฤษฎีกาตามวรรคสองต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือบุคคลที่ไม่มีที่ดินทำกินและได้อยู่อาศัยหรือทำกินในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ภายใต้กรอบเวลาตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 เรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ หรือตามคำสั่งคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ ที่ 66/2557 เรื่อง เพิ่มเติมหน่วยงานสำหรับการปราบปราม หยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากร ป่าไม้และนโยบายการปฏิบัติงานเป็นการชั่วคราวในสถานการณ์ปัจจุบัน ลงวันที่ 17 มิถุนายน พุทธศักราช 2557 โดยต้องจัดให้มีแผนที่แสดงแนวเขตโครงการที่จะดำเนินการแนบท้ายพระราชกฤษฎีกาและมีระยะเวลาบังคับใช้คราวละไม่เกินสี่ปี และอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การพิจารณาและคุณสมบัติของบุคคลที่อยู่อาศัยหรือทำกินในชุมชนภายใต้โครงการที่จะดำเนินการ หน้าที่ของบุคคลที่อยู่อาศัยหรือทำกินในชุมชนในการอนุรักษ์ ป่าไม้ ดูแลรักษาสัตว์ป่า ทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพภายในเขตพื้นที่ดำเนินโครงการ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการอยู่อาศัยหรือทำกิน และการสิ้นสุดการอยู่อาศัยหรือทำกินและมาตรการในการกำกับดูแล การติดตาม และการประเมินผลการดำเนินโครงการ

² ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 71ก ลงวันที่ 29 พฤษภาคม 2562

ในกรณีบุคคลที่อยู่อาศัยหรือทำกินได้ครอบครองที่ดิน ก่อสร้าง แผ้วถาง หรือกระทำด้วยประการใดๆ ให้เสื่อมสภาพหรือเปลี่ยนแปลง สภาพพื้นที่ไปจากเดิม เก็บหา นำออกไป กระทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตราย หรือทำให้เสื่อมสภาพ ซึ่งสัตว์ป่า ไม้ ดิน หิน กรวด ทราย แร่ ปิโตรเลียม หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น หรือกระทำการอื่นใดอันส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศน์ หรือความหลากหลายทางชีวภาพ หรือนำหรือปล่อยสัตว์ในเขตพื้นที่โครงการตามพระราชบัญญัติที่ตราขึ้นตามมาตรา นี้ หากการกระทำดังกล่าวเป็นไปเพื่อการดำรงชีพอย่างเป็นปกติธุระ และได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการแล้ว ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

(3) มติคณะรัฐมนตรี เรื่องการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ วันที่ 30 มิถุนายน 2541

คณะรัฐมนตรีเห็นชอบการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ ตามมติคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ดังนี้

1. คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติได้พิจารณาทบทวนมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้แล้ว มีความเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการพิสูจน์การครอบครองที่ดินของราษฎร ให้ใช้ภาพถ่ายทางอากาศเป็นหลักร่วมกับหลักฐานอื่น และการกำหนดมาตรการการอยู่อาศัยในพื้นที่ป่าไม้ไม่ให้ขยายพื้นที่เพิ่มเติม มติคณะกรรมการฯ โดยสรุปให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมป่าไม้) พิจารณาปรับปรุงมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ โดยเฉพาะมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 17 เมษายน 2540 วันที่ 22 เมษายน 2540 และวันที่ 29 เมษายน 2540 โดยให้ใช้แนวทางมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2540 เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในภาพรวมทั้งประเทศเป็นฐานในการปรับปรุงและนำความเห็นของคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติไปประกอบการพิจารณาด้วย

2. คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติได้ประชุมเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2541 เกี่ยวกับเรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ มีมติเห็นชอบตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ โดยมีมาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในพื้นที่ป่าไม้

โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้ เพื่อเป็นการสงวนคุ้มครองป้องกันพื้นที่ป่าไม้ของชาติที่เหลืออยู่ไว้ให้ได้ จึงกำหนดมาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในพื้นที่ป่าไม้ เป็น 2 ด้าน คือ

1. ด้านการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้

1.1 ป่าสงวนแห่งชาติ

1) พื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร และพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจที่เสื่อมสภาพ
กรมป่าไม้ได้มอบพื้นที่ดังกล่าวให้ ส.ป.ก.นำไปดำเนินการปฏิรูปที่ดินตามนโยบายรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ. 2536 แล้วตั้งนั้นเพื่อให้นโยบายการปฏิรูปที่ดินของรัฐบาลสัมฤทธิ์ผลจึงให้ดำเนินการดังนี้

(1) ให้กรมป่าไม้ และ ส.ป.ก. ปฏิบัติตามข้อตกลงว่าด้วยแนวทางปฏิบัติการกันพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติกลับคืนกรมป่าไม้ เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2538 โดยเร่งรัดดำเนินการให้แล้วเสร็จ ทุกป่าโดยเร็ว

(2) พื้นที่ที่ไม่สมควรนำไปปฏิรูปที่ดิน ให้กรมป่าไม้ดำเนินการตามหน้าที่และความรับผิดชอบ และเพื่อเปิดโอกาสให้ราษฎรในพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างเป็นรูปธรรม ให้กรมป่าไม้พิจารณาตามความเหมาะสมจัดการพื้นที่ที่มีสภาพป่าแปลงเล็ก แปลงน้อย ในพื้นที่ราบและมีใช้เป็นที่ที่ควรสงวนรักษาไว้เพื่อคุ้มครองระบบนิเวศ และสภาพแปลงดังกล่าวจะต้องไม่ติดกับป่าผืนใหญ่ โดยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลท้องที่และ ส.ป.ก. กรณีนี้ให้พิจารณาจัดทำเป็นพื้นที่ทดลองจัดการเป็นบางแห่งก่อน

(3) ให้ ส.ป.ก. นำผลการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงไปเร่งรัดกำหนดเขตปฏิรูปที่ดิน เมื่อมีเขตปฏิรูปที่ดินแล้วให้ ส.ป.ก. เร่งรัดดำเนินการต่อไป และให้กำหนดเป็นเงื่อนไขการใช้ที่ดิน ส.ป.ก. ให้ราษฎรปลูกไม้ผลและ/หรือไม้ยืนต้นอย่างน้อยร้อยละ 20 ของเนื้อที่ที่ได้รับ กรณีเป็นพื้นที่ที่ติดกับเขตป่าไม้จะต้องปลูกไม้ผลและ/หรือไม้ยืนต้นเป็นแนวกันชน และให้นำเอาวิธีการจัดรูปแปลงที่ดินให้มีขนาดเหมาะสมเพื่อใช้แก้ไขปัญหาเรื่องที่ดินอยู่อาศัย/ทำกินของราษฎรในเขตป่าไม้ด้วย

2) พื้นที่ป่าอนุรักษ์เพิ่มเติมตามผลการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากร และที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10 และ 17 มีนาคม 2535 ซึ่งกำหนดไว้ว่าเมื่อดำเนินการในพื้นที่ให้กรมป่าไม้ปรับแนวเขตได้ตามสภาพข้อเท็จจริงและความเหมาะสมในภูมิประเทศ ผลจากการปรับแนวเขตให้ดำเนินการ ดังนี้

(1) บริเวณพื้นที่ที่ปรับออกเป็นพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ หากมีราษฎรอยู่อาศัย/ทำกิน ให้กรมป่าไม้พิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสม

(2) พื้นที่ที่ผ่านการตรวจสอบและมีความเหมาะสมที่จะกำหนดไว้เป็นป่าเพื่อการอนุรักษ์ ให้กรมป่าไม้กำหนดเป็นป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายตามความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ให้กรมป่าไม้จัดทำแนวเขตที่ชัดเจน และป้องกันดูแลคุ้มครองอย่างเข้มงวด ไม่ให้ราษฎรบุกรุกเข้าไปยึดถือครอบครองอยู่อาศัยทำกิน หากมีการบุกรุกเข้าไปยึดถือครอบครองให้ดำเนินการตามกฎหมายอย่างเฉียบขาด

1.2 ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี (พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1, ชั้นที่ 2 และเขตอนุรักษ์ป่าชายเลน)

เนื่องจากเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ได้กำหนดขึ้น เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ พันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ที่มีคุณค่าหายาก เพื่อการป้องกันภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัยและการพังทลายของดิน รวมถึงตลอดถึงเพื่อประโยชน์ด้านการศึกษา วิจัย นันทนาการของประชาชนและความมั่นคงของชาติ ดังนี้

1) ยืนยันนโยบายของรัฐที่จะไม่นำพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย และป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรีไปดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

2) ให้กรมป่าไม้สำรวจพื้นที่ที่มีการครอบครองให้ชัดเจน และขึ้นทะเบียนผู้ครอบครอง เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการจัดการเพื่อการอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3) ให้กรมป่าไม้ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบพิสูจน์การครอบครองที่ดินของราษฎร โดยใช้ภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร (หากไม่มีให้ใช้ภาพถ่ายดาวเทียม) ซึ่งถ่ายภาพพื้นที่นั้นไว้เป็นครั้งแรกหลังวันสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก

ตรวจสอบร่องรอยการทำประโยชน์ต่อเนื่องมาก่อนวันสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก และต้องพิจารณาร่วมกับพยานหลักฐานอื่น ซึ่งแสดงว่าได้มีการครอบครองทำประโยชน์ต่อเนื่องมาก่อนวันสงวนหวงห้ามนั้นๆ ด้วย

4) กรณีผลการตรวจพิสูจน์พบว่า ราษฎรอยู่อาศัย/ทำกินมาก่อน ให้กรมป่าไม้จัดทำขอบเขตบริเวณที่อยู่อาศัย/ทำกินให้ชัดเจน ห้ามขยายพื้นที่เพิ่มเติมโดยเด็ดขาด และดำเนินการตามกฎหมายเพื่อให้ราษฎรอยู่อาศัย/ทำกิน ตามความจำเป็นเพื่อการครองชีพ แต่ถ้าเป็นพื้นที่ล่อแหลมคุกคามต่อระบบนิเวศ พื้นที่ที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการคุ้มครองดูแลพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี ให้พิจารณาดำเนินการช่วยเหลือราษฎรตามความเหมาะสมเพื่อให้หาที่อยู่อาศัย/ทำกินแห่งใหม่ หรือดำเนินการเคลื่อนย้ายราษฎรออกจากบริเวณนั้นไปอยู่อาศัย/ทำกินในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยในพื้นที่รองรับให้มีการสนับสนุนด้านสาธารณูปโภคการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพทั้งในและนอกภาคเกษตรกรรม รวมทั้งพิจารณารับรองสิทธิในที่ดินตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พื้นที่ที่ราษฎรได้เคลื่อนย้ายออกไปแล้ว ให้ทำการปลูกฟื้นฟูสภาพป่าต่อไป

5) กรณีผลการตรวจพิสูจน์พบว่า ราษฎรอยู่อาศัย/ทำกินหลังวันประกาศสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก ให้กรมป่าไม้พิจารณาดำเนินการ ดังนี้

(1) ให้เคลื่อนย้ายราษฎรออกจากพื้นที่ป่าอนุรักษ์นั้น แล้วทำการปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมการเคลื่อนย้ายราษฎรออกจากพื้นที่ให้เตรียมแผนการรองรับในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยสนับสนุนด้านสาธารณูปโภค การพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพทั้งในและนอกภาคเกษตรกรรม รวมทั้งการพิจารณารับรองสิทธิในที่ดินตามระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(2) หากยังไม่สามารถเคลื่อนย้ายราษฎรออกจากพื้นที่ได้ทันที ให้ดำเนินการควบคุมขอบเขตพื้นที่มิให้ขยายเพิ่มเติมโดยเด็ดขาด และในระหว่างรอการเคลื่อนย้ายให้จัดระเบียบที่อยู่อาศัย/ทำกินให้เพียงพอกับการดำรงชีพ

6) การดำเนินการตาม 4) และ 5) จะต้องกำหนดเงื่อนไขการใช้พื้นที่ให้เป็นไปในรูปแบบของการอนุรักษ์ที่ยั่งยืน เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ และ/หรือสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

7) ให้ทุกส่วนราชการที่ดำเนินการพัฒนาพื้นที่สูง ทำการพัฒนาเฉพาะความ ต้องการพื้นฐานในการดำรงชีพ

1.3 พื้นที่อื่น ๆ ที่สงวนหรืออนุรักษ์ไว้เพื่อกิจการป่าไม้

กรณีที่มีราษฎรร้องเรียนเสนอปัญหาให้จังหวัดดำเนินการตั้งคณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยให้มีทั้งฝ่ายราชการและราษฎรฝ่ายละเท่าๆ กัน การตรวจสอบข้อเท็จจริงให้พิสูจน์การอยู่อาศัยครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่ให้ชัดเจนว่ามีมาก่อนหรือไม่ ราษฎรเดือดร้อนอย่างไร เคยได้รับการช่วยเหลือจากทางราชการมาแล้วหรือไม่ แล้วเสนอมาตรการหรือแนวทางแก้ไขปัญหามาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาตามมาตรการและแนวทางของแต่ละพื้นที่ที่เป็นปัญหา ทั้งนี้ ให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบให้ความเป็นธรรมกับราษฎรให้มากที่สุด

2. ด้านการป้องกันพื้นที่ป่าไม้ และอื่น ๆ

2.1 ถ้ามีการกระทำใดๆ อันเป็นการบุกรุกพื้นที่ป่าใหม่และ/หรือขยายพื้นที่อยู่อาศัย/ทำกินเพิ่มเติม หรือเป็นการทำลาย หรือกระทบกระเทือนต่อการรักษาป่าและ/หรือสิ่งแวดล้อม ให้ดำเนินการตามกฎหมายโดยเฉียบขาด และเพื่อป้องกันมิให้มีการยึดถือครอบครองพื้นที่ ให้ผู้มีอำนาจหน้าที่สั่งให้ผู้กระทำผิดออกจากพื้นที่ ทำลาย รื้อถอน และ/หรือดำเนินการอื่นๆ ตามที่กฎหมายกำหนด

2.2 ให้คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติกำกับดูแลให้หน่วยงานหรือคณะกรรมการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ประสานการปฏิบัติกันอย่างสอดคล้องและมีเอกภาพ เพื่อความมีประสิทธิภาพ และสัมฤทธิ์ผลในการป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ของชาติ

2.3 ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมกับกระทรวงมหาดไทย โดยจัดให้องค์กรปกครองท้องถิ่น เช่น อบต.หรือสภาตำบล และชุมชนเข้ามาร่วมดูแลรักษาสภาพป่าไม้มิให้มีการบุกรุกทำลาย หรือกระทำใดๆ อันเป็นการกระทบกระเทือนต่อการรักษาป่าและ/หรือสิ่งแวดล้อม

2.4 ให้กรมป่าไม้ดำเนินการตามแผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วย แผนงาน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการป้องกันพื้นที่ 2) ด้านการควบคุมพื้นที่ 3) ด้านการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 4) ด้านการติดตาม ประเมินผลและระบบข้อมูล โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการจัดการฯ อันจะทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้เป็นไปอย่างเป็นระบบ ยั่งยืน และเกิดความชัดเจนในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

2.5 ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการแก้ไขปัญหาการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินที่ออกโดยมิชอบในพื้นที่ป่าไม้ ให้แล้วเสร็จเป็นรูปธรรมโดยเร็ว

2.6 ให้สำนักงานงบประมาณพิจารณาสนับสนุนงบประมาณแผ่นดินให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินกิจกรรมตามนโยบาย มาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหาในแต่ละประเภทพื้นที่ รวมถึงการดำเนินการแผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในระดับพื้นที่ตามความจำเป็นและเหมาะสม โดยให้เสนอขอตั้งงบประมาณเป็นปีๆ ไป

(4) มติคณะรัฐมนตรีเรื่อง พื้นที่เป้าหมายและกรอบมาตรการแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัยและ ทำกินในพื้นที่ป่าไม้ (ทุกประเภท)

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2561 ลงมติว่า

1. เห็นชอบในหลักการตามกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรับความเห็นของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานงบประมาณ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมทั้งข้อสังเกตของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาไปพิจารณาดำเนินการต่อไปด้วย ทั้งนี้ ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้ถูกต้องเป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

2. ในการดำเนินการตามกรอบมาตรการแก้ไขปัญหาค่าเช่าและทำกินในพื้นที่ป่าไม้ (ทุกประเภท) ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งดำเนินการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้แก่ประชาชนทั่วไป ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย และเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน ถูกต้อง ตรงกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจตนารมณ์ หลักเกณฑ์ และเงื่อนไขในการจัดสรรที่ดินของแต่ละกลุ่มพื้นที่ รวมทั้งการปฏิบัติตามข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องและสิทธิของผู้ได้รับจัดสรรที่ดิน เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งและข้อพิพาทในภายหลัง

3. ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณา กำหนดมาตรการในการป้องกันและแก้ไขการบุกรุกพื้นที่ป่าให้ชัดเจนและดำเนินการป้องกันและแก้ไข ปัญหาอย่างจริงจังเพื่อไม่ให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพิ่มเติมอีก

พื้นที่เป้าหมาย	กรอบมาตรการแก้ไขปัญหา
<p>กลุ่มที่ 1 ชุมชนในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 3,4 และ 5 ก่อน มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541</p>	อนุญาตให้ถูกต้องตามกฎหมาย โดยโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (คทช.)
<p>กลุ่มที่ 2 ชุมชนในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 3,4 และ 5 หลัง มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 และต้องปฏิบัติตามคำสั่งคณะกรรมการสงวนแห่งชาติ ที่ 66/2557 ลงวันที่ 17 มิถุนายน 2557</p>	อนุญาตให้อยู่อาศัยและทำกินแบบแปลงรวม โดยออกแบบการใช้พื้นที่ร่วมกันระหว่างชุมชน และหน่วยงานรัฐ โดยชุมชนต้องดูแลรักษาและใช้ประโยชน์พื้นที่ในลักษณะที่เกื้อกูลต่อการอนุรักษ์ ตามที่กำหนดร่วมกัน
<p>กลุ่มที่ 3 ชุมชนในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 และ 2 - ก่อน มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 - หลัง มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541และต้องปฏิบัติตามคำสั่งคณะกรรมการสงวนแห่งชาติ ที่ 66/2557 ลงวันที่ 17 มิถุนายน 2557</p>	<ol style="list-style-type: none"> จัดระเบียบการใช้ที่ดินทำกิน และรับรองการอยู่อาศัยทำกินในลักษณะแปลงรวม กำกับควบคุมจัดการการใช้ที่ดินและป่าไม้ภายใต้การอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืน ห้ามบุกรุกขยายพื้นที่ ฟื้นฟูสภาพป่าในรูปแบบการมีส่วนร่วม ส่งเสริมราษฎรปลูกป่า 3 อย่าง ใช้มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ ควบคุมผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมลดการชะล้างพังทลาย <p>วางแผนร่วมกับราษฎรและกรรมการหมู่บ้าน ประชาคม/ออกแบบ/คัดเลือกพันธุ์ไม้ตามแนวพระราชดำริปลูกป่า 3 อย่าง เพื่อฟื้นฟูสภาพป่าโดยกรมป่าไม้จัดทำพันธุ์ไม้และให้ราษฎรเป็นผู้ดูแลต้นไม้ที่ปลูกและราษฎรใช้ประโยชน์ที่ดินในระหว่างแถวของต้นไม้ได้ โดยราษฎรจะได้รับประโยชน์ที่ดินในระหว่างแถวของต้นไม้ได้ โดยราษฎรจะได้รับประโยชน์จากการเก็บเกี่ยวผลผลิตจากไม้ที่ปลูกและพืชพื้นล่างด้วย</p>
<p>กลุ่มที่ 4 ชุมชนที่อยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ - ก่อน มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 - หลัง มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541</p>	<p>แนวทางการแก้ไขปัญหาดินของราษฎรในเขตป่าอนุรักษ์</p> <ol style="list-style-type: none"> หลักการจัดการพื้นที่ เพื่อให้คงเจตนารมณ์ของการกำหนดกฎหมายเกี่ยวกับพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ ชุมชนที่จะได้รับการพิจารณาต้องเป็นชุมชนที่อาศัยอยู่เดิม ไม่มีการจัดที่ดินให้แก่บุคคลภายนอกพื้นที่ที่มีการกำหนดขอบเขตพื้นที่ทำกินที่เป็นที่ยอมรับร่วมกัน และเป็นการให้สิทธิทำกินมิให้เอกสารสิทธิ แนวทางการจัดการพื้นที่ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนหลัก คือ การสำรวจการครอบครองที่ดิน และการบริหารจัดการพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อตกลงแนวเขตบริหารเพื่อการอนุรักษ์ ที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายในรูปแบบของการประชาคมของ

	<p>ชุมชน โดยมีคณะกรรมการ/คณะทำงาน ที่แต่งตั้งโดยผู้ว่าราชการจังหวัด ดำเนินการ 2 ระดับ คือ</p> <p>2.1 คณะทำงานสำรวจการครอบครองที่ดินระดับพื้นที่ เพื่อร่วมกับชุมชนในการสำรวจและบริหารจัดการพื้นที่ร่วมกัน</p> <p>2.2 คณะกรรมการพิจารณาผลการสำรวจการครอบครองที่ดินระดับนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ หรือสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์สาขาเพื่อตรวจสอบผลการดำเนินการ และแก้ไขปัญหาจากผลการดำเนินงานของคณะทำงานฯ ระดับพื้นที่ โดยนำผลการสำรวจตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 และการตรวจสอบผู้ครอบครองที่เป็นผู้ยากไร้ ผู้ที่มีรายได้น้อย และผู้ไร้ที่ดินทำกิน ซึ่งได้อาศัยอยู่ในพื้นที่เดิมนั้นๆ คำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 66/2547 มาตรวจสอบร่วมกับราษฎร เพื่อจัดระเบียบการครอบครองที่ดิน และกำหนดให้เป็นเขตบริหารเพื่อการอนุรักษ์</p> <p>3.การดำเนินการดังกล่าวเป็นการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการพิจารณาอนุญาต เมื่อร่างพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติพ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ..... ได้รับการพิจารณาเห็นชอบและมีผลใช้บังคับแล้ว โดยสามารถนำแนวเขตบริหารเพื่อการอนุรักษ์ มาจัดทำเป็นโครงการ/แผนงานเพื่อนำเสนอขออนุญาตใช้พื้นที่ได้ตามกฎหมายต่อไป</p>
<p>กลุ่มที่ 5</p> <p>ชุมชนในพื้นที่ป่าชายเลน</p> <p>-พื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และพื้นที่เกษตรกรรม</p> <p>- พื้นที่เมืองและสิ่งก่อสร้างถาวร</p>	<p>1. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง</p> <p>1.1ดำเนินการจัดทำเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าชายเลน พร้อมทั้งกับพื้นที่ดินส่วนที่อยู่ห่างจากทะเลไม่น้อยกว่า 100 เมตร และพื้นที่ที่อยู่ห่างจากริมคลองไม่น้อยกว่า 20 เมตร เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน</p> <p>1.2ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ มติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับป่าชายเลน โดยให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ดำเนินการกำหนดอัตราและเรียกเก็บค่าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชายเลนในกรณีต่างๆ</p> <p>1.3 เสนอและรับฟังข้อคิดเห็นของคณะอนุกรรมการบูรณาการด้านบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนและป่าชายหาด</p> <p>2. คณะทำงานสำรวจการครอบครองที่ดินระดับพื้นที่</p> <p>2.1 จัดประชุมชี้แจงราษฎรในพื้นที่เป้าหมายให้ทราบและเข้าใจวัตถุประสงค์ และแนวทางการดำเนินงานให้มีความถูกต้องตรงกันก่อนจะมีการดำเนินการขั้นตอนต่อไป</p> <p>2.2 สำรวจ ตรวจสอบและจัดทำแผนผัง การใช้ประโยชน์ที่ดินรายแปลง</p> <p>2.3 จัดทำขอบเขต แผนผัง บริเวณที่ยังคงสภาพเป็นป่าชายเลน</p> <p>3. คณะกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชายเลนที่มีการครอบครองทำประโยชน์</p> <p>3.1 จัดทำแผนบริหารจัดการและโครงการเพื่อการอนุญาต</p> <p>3.2 รับฟังความคิดเห็นของคณะอนุกรรมการบูรณาการด้านบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนและป่าชายหาดและนำเสนอต่อคณะกรรมการนโยบายและแผนบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแห่งชาติ</p> <p>3.3 นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อขอความเห็นชอบและยกเว้นมติคณะรัฐมนตรี</p> <p>3.4 กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งดำเนินการอนุญาตตามแผนบริหารจัดการพื้นที่และหลักเกณฑ์ที่ผ่านความเห็นชอบของคณะอนุกรรมการบูรณาการด้านบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลน และป่าชายหาด และคณะกรรมการนโยบายและแผนบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแห่งชาติ</p>

พ.ร.บ. ป่าสงวนแห่งชาติ
พ.ศ. 2507

มาตรา 16 ทวิ

สิทธิทำกิน

มติ ครม. 26 พ.ย. 2561

ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 และ 2

วันที่ 10 และ 17 มี.ค. 2535
ป่าอนุรักษ์ตามมติ ครม.

1. อยู่มาก่อน 30 มิ.ย. 2541
จัดเป็นแปลงรวม
2. อยู่หลัง 30 มิ.ย. 2541
จัดเป็นแปลงรวม ตามคำสั่ง
คสช. ที่ 66/2557
ลว. 17 มิ.ย. 2557

1. สำนักรวจการครอบครอง
ที่ดิน และการบริหารจัดการ
พื้นที่ในลักษณะรูปแบบของ
ประชาคม
2. ยึดเวลาคือ วันที่ 30 มิ.ย.
2541 เป็นเกณฑ์ในการ
กำหนดขอบเขตที่ดินทำกิน

พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ
พ.ศ. 2562

มาตรา 64

ยึดเวลา 30 มิ.ย. 2541
เป็นเกณฑ์แก่ผู้ที่อยู่อาศัย
และทำกินในเขตอุทยาน
แห่งชาติมาก่อนวันดังกล่าว
ให้อยู่อาศัย 20 ปี โดย
ไม่ให้เอกสารสิทธิ์

พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครอง
สัตว์ป่า พ.ศ. 2562

มาตรา 121

ยึดเวลา 30 มิ.ย. 2541
เป็นเกณฑ์แก่ผู้ที่อยู่
อาศัยและทำกินในเขต
รักษาพันธุ์สัตว์ป่ามา
ก่อนวันดังกล่าวให้อยู่
อาศัย 20 ปี โดยไม่ให้
เอกสารสิทธิ์

คณะผู้จัดทำ

นายสนอง	คำสองสี
นางสาวพิมพ์พร	พรพรหมินทร์
นางสาววันดี	พิ่งเงาะ
นายพิสิษฐ์	พานิช
นางสาวชนานาถ	นพรัตน์
นายอรรถพันธ์	ศรีศุภโอร
นายจำนงค์	อินแก้ว
นายรัชชัย	น้อยหมอ
นางสาวบุษบา	อนุจรพันธ์
นางสาวสุภาพร	ปาแก้ว
นายนิยม	สุรักษ์
นายวัชรินทร์	ปณทธี
นายปรียวัชย์	สุฉายา
นายกิตติศักดิ์	สมณา
นายรณรงค์	สิทธิทอง

กรมพัฒนาที่ดิน
ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ
www.ddd.go.th